

บรรณานุกรม

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ. (2544). สวัสดิการโดยภาคชุมชน (1) กลุ่มออมทรัพย์. กรุงเทพมหานคร : เติลสันเพรสโปรดักส์ จำกัด.
- กนกรัตน์ กิตติวิวัฒน์. (2543). การจัดการกองทุนสังคมในชุมชนเมือง : ศึกษากรณีเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์บางซื่อพัฒนา.วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. (2544). โครงการความช่วยเหลือทางสังคมโครงการ "Strengthening Policies on Social safety Nets". รายงานการประชุม กทม. กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (อัครดำเนิน).
- กองวิชาการแผนงานสำนักงานประกันสังคม.(2538).ความมั่นคงทางสังคมและการประกันสังคม. กรุงเทพฯ ฯ.(อัครดำเนิน).
- กัญชิตา ประพฤติธรรม และคณะ. (2546). ธนาคารสัจจะออมรายวันกับการแก้ปัญหาหนี้ในระบบ : ศึกษากรณีกลุ่มสัจจะออมรายวันชุมชนเขตห้วยขวาง. รายงานการวิจัยเสนอต่อสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2540). องค์กรชุมชน : กลไกเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- กิติพัฒน์ นนทปัทมะศุทธ์. (2544). สวัสดิการโดยภาคชุมชน (1) กลุ่มออมทรัพย์. กรุงเทพมหานคร : เติลสันเพรสโปรดักส์ จำกัด.
- ชัตติยา กรรณสูต. (2544) สวัสดิการโดยภาคชุมชน(1)กลุ่มออมทรัพย์. กรุงเทพมหานคร : เติลสันเพรสโปรดักส์ จำกัด.
- จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร. (2544). สวัสดิการโดยภาคชุมชน (1) กลุ่มออมทรัพย์. กรุงเทพมหานคร : เติลสันเพรสโปรดักส์ จำกัด.
- จันทนา เจริญวิริยะภาพและคณะ.(2545). การจัดสวัสดิการชุมชนเครือข่ายกองทุนหมุนเวียนชาวบ้านสงขลา. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) .
- จามะรี เขียวทอง.(2543). วิวัฒนาการของประชาสังคมในประเทศไทย.กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

- จิริกา นุตาลัย. (2537). กองทุนพัฒนาชุมชนเมืองรูปแบบและการจัดตั้งที่เหมาะสม. ภาคนิพนธ์
พัฒนาบริหารศาสตร์มหาบัณฑิต สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์มหาบัณฑิต.
- ชญาดา ศิริรัมย์. (2534). พฤติกรรมการณ์ตัดสินใจ. กรุงเทพมหานคร : บารมีการพิมพ์.
- ชัยพร วิชชาวุธ. (2525). องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพา
นิช.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. "การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับพฤติกรรมทางการเมืองของชาวนาในภาค
เหนือ" วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 และ 2 เมษายน 2527 - ตุลาคม 2528.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2544). บรรณารักษาร. สถิติการโดยภาคชุมชน(1)กลุ่มออมทรัพย์.
กรุงเทพมหานคร : เอดิสันเพรสโปรดักส์ จำกัด.
- ธนชัย ยมจินดา. (2527). เอกสารประกอบชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์การหน่วยที่ 9 -15.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. 31 กรกฎาคม 2541. "ต้นทุนของสังคมไทย" มติชนรายวัน น.6.
- บัณฑิต อ่อนด้า และคณะ. (2540). รายงานประเมินผลโครงการพัฒนาคนจนในเมือง. กทม.
สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง การเคหะแห่งชาติ.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2523). ประชากรศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- เบญจา ยอดดำเนินและคณะ. (2531). การศึกษาเชิงคุณภาพ : เทคนิคการวิจัยภาคสนาม.
นครปฐม สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปณิธาน หล่อเลิศวิทย์. (2541). บรรณารักษาร. นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพ. ฉบับปรับปรุงแก้ไข
กรุงเทพมหานคร. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ. (2543). กระบวนการทำงานและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มนีรัตน์ มิตรปราสาท. (2543). ขบวนการเคลื่อนไหวของชาวลัทธิในประเทศไทย. เอกสาร
ประกอบการประชุม. มปท.(อัตสำเนา).
- ไม่ระบุผู้เขียน. เครือข่าย : จุดหักเหแห่งहारรวมตัว. วารสารสังคมพัฒนา ปีที่ 19 ฉบับที่ 6/2543.
- ทีมวิจัยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีและเครือข่ายออมทรัพย์อิสลามภาคใต้.
(2545). ระบบอิสลามในชุมชนมุสลิม : กรณีการจ่ายซากาตในกลุ่มออมทรัพย์อิสลาม.
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- วุฒิชัย จำนง. (2523). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

- ศักดิ์ศรี บริบาลบรรพตเขตต์. (2535). ระบบความมั่นคงทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์กรมมหาชน). รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการแก้ปัญหาด้านการเงินและสินเชื่อคนจนในเมือง. กรุงเทพมหานคร .สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมมหาชน).มปป.
- สมปราชญ์ จอมเทศ. (2516). การบริหารและจัดการ. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สัมพันธ์ เตชะธวัชและคณะ. (2540). การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์
- สุรางค์รัตน์ วตินารมณ. (2540). สวัสดิการในองค์กร : แนวคิดและวิธีการบริหาร. สาขาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการ คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวลักษณ์ มีชูทรัพย์. (2534). การจูงใจในองค์การธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์
- สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมธนาคารออมสิน. (2541). ชุมชนเข้มแข็งทุนทางสังคมของไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน.
- สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมธนาคารออมสิน. (2541). แนวทางการพิจารณาโครงการกองทุนชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน.
- สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมธนาคารออมสิน. (2541). โครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบาก โดยเครือข่ายองค์กรชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมธนาคารออมสิน.มปป. เอกสารอัดสำเนา.
- สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมธนาคารออมสิน.(2541). สรุปการสัมมนาร่วมระหว่างคณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม(กองทุนชุมชน)และคณะกรรมการภาคกรุงเทพและปริมณฑล ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมธนาคารออมสิน.เอกสารอัดสำเนา.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง.(2542) 7 ปี โครงการพัฒนาคนจนเมือง. กทม. สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง การเคหะแห่งชาติ
- สำนักงานพัฒนาชุมชนเมืองและการเคหะแห่งชาติ. (2540). องค์กรเครือข่าย. เอกสารประกอบการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการชุมชน (อัดสำเนา).
- อรทัย อาจอำ. (2531). ชุมชนเข้มแข็ง : วิถีชีวิตและกระบวนการพัฒนาสู่การพึ่งตนเอง. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

- อมรา พงศาพิชญ์. (2542). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2543). ทุนทางสังคมในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในสังคมไทย, เอกสาร. สถาบันวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (เอกสารอัดสำเนา).
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2541). การระดมทุนเพื่อสังคม. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. (เอกสารอัดสำเนา).
- อคิน รพีพัฒน์. (2542). ชุมชนแออัด องค์ความรู้กับความจริง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อคิน รพีพัฒน์. (2539). ชีวิตและจุดจบของสลัมกรุงเทพ. กทม. มูลนิธิภูมิปัญญาและสมาคมวิจัยเชิงคุณภาพแห่งประเทศไทย สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- อภิญา เวชยภัย. (2544). สวัสดิการโดยภาคชุมชน(1)กลุ่มออมทรัพย์. กรุงเทพมหานคร : เอ็ดสันเพรสโปรดักส์ จำกัด.
- อภิรักษ์ หอยแก้ว. (2543). ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลในการโอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เอกสารประกอบงานมหกรรมสัมมนา ครั้งที่ 1 เล่ม 1 (2546). "วิถีไทยพลังไทย" สู่ชุมชนพึ่งตนเอง. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).

แนวการสนทนาหรือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้นำกลุ่ม (In – depth Interview)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

- ชื่อสกุล
- อายุ
- เพศ
- ระดับการศึกษา
- ศาสนา
- สถานภาพการสมรส
- จำนวนสมาชิกในครอบครัว
- อาชีพหลัก/อาชีพรองและรายได้
- ถิ่นกำเนิด/ภูมิลำเนา
- ตำแหน่งทางสังคม (ในอดีต/ปัจจุบัน)
- ตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบในกลุ่มออมทรัพย์
- ประสบการณ์การฝึกอบรม/สัมมนา/ศึกษาดูงาน
- ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม
- ทัศนคติต่อกลุ่มออมทรัพย์

ส่วนที่ 2 สภาพแวดล้อมทั่วไป

2.1 สภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชน

- ลักษณะที่ตั้งของชุมชน
- จำนวนประชากร/ครัวเรือน
- อาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจในชุมชน
- ภาวะการมีงานทำ/อาชีพ
- โครงสร้างฐานะเศรษฐกิจของชุมชน(กองทุนต่าง ๆ ในชุมชน สภาพที่อยู่อาศัย)
- การศึกษาของคนในชุมชน
- การนับถือศาสนา
- ลักษณะการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในชุมชน
- ความผูกพันกับถิ่นที่อยู่
- องค์กรต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน

- ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน(บุคคล/องค์กร ที่มีความสัมพันธ์และลักษณะของความสัมพันธ์)
- ปัญหาภายในชุมชน
- หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนด้านการพัฒนาชุมชน

2.2 สภาพทั่วไปของกลุ่มออมทรัพย์

2.2.1 การก่อเกิด

- ประวัติของกลุ่มออมทรัพย์ (การก่อตั้ง/ปีที่ก่อตั้ง)
- สาเหตุของการรวมกลุ่ม
- เป้าหมายของการรวมกลุ่ม
- วัตถุประสงค์ของกลุ่ม
- หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนการรวมกลุ่ม
- สถานภาพของกลุ่ม (สมาชิก เงินหุ้น กิจกรรมของกลุ่ม)

2.2.2 สถานภาพปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของกลุ่มออมทรัพย์

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างจากอดีต-ปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงขนาดของกลุ่ม เช่นด้านสมาชิก –เงินออม เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงด้านกิจกรรม เช่น การเริ่มจากกิจกรรมออมทรัพย์นำไปสู่การ

แก้ปัญหาต่าง ๆ อาทิ สวัสดิการ อาชีพ ที่อยู่อาศัย เป็นต้น

- การสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอก
- การบริหารงานของกลุ่ม
- กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน
- ปัญหาที่กลุ่มเผชิญ (ทั้งในอดีต ปัจจุบันและการคาดการณ์ในอนาคต)
- ผลการดำเนินงานของกลุ่ม (สมาชิก เงินหุ้น เงินกู้ กิจกรรมกลุ่ม)
- การเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่าย

ส่วนที่ 3 ความเห็นเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชน

- ความเข้าใจความหมายของคำว่า "สวัสดิการ"
- สวัสดิการที่เคยกำหนด
- สวัสดิการที่เคยช่วยเหลือสมาชิกของกลุ่ม
- สวัสดิการที่ควรจัดให้แก่สมาชิก
- ปัญหาที่พบในการจัดสวัสดิการ

- เป้าหมาย/นโยบายของกลุ่มเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการเมื่อมีการฟื้นฟูกลุ่ม
- การวางแผนด้านการเงิน
- รูปแบบของสวัสดิการที่เหมาะสม
- การจัดวางโครงสร้าง
- วิธีการบริหารจัดการ

กรณีศึกษาของผู้นำกลุ่ม

ผู้นำสตรี อายุ 40 ปี นับถือศาสนาอิสลาม จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่งงานแล้วยังไม่มีบุตร เป็นคนในชุมชนอามานะห์ตั้งแต่เกิด ก่อนที่จะทำงานกลุ่มออมทรัพย์ประกอบอาชีพค้าขายและเมื่อทำงานกลุ่มออมทรัพย์ ได้ให้สามีขายอาหารตามสั่งแทนอยู่ปากทางเข้าชุมชนอามานะห์ ครอบครัวมีรายได้ประมาณเดือนละ 12,000 - 15,000 บาทต่อเดือน ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเหรียญกษาปณ์และผู้ประสานงานขององค์การการเงินในเจ้าพระยา 9 เขต ตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบในกลุ่มลัจจะออมรายวันคือประธานกลุ่มลัจจะออมรายวันชุมชนเขตห้วยขวางมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลการบริหารจัดการของกลุ่มทั้งหมด เคยไปศึกษาดูงานกลุ่มออมทรัพย์เข้มแข็งที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำปาง การอบรมเรื่องบทบาทผู้นำชุมชน ได้ฝึกอบรมระบบบัญชีและระบบการจัดเก็บเอกสารขององค์การการเงินชาวบ้าน และเป็นผู้เผยแพร่งานของกลุ่มลัจจะออมรายวันหลายแห่งด้วยกัน เป็นผู้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์มาตั้งแต่ปี

ผู้นำ มีบทบาทสำคัญในการจัดหางบประมาณจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณจากภาครัฐบาลหรือบุคคลภายนอกเข้ามาช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนของตนเองและชุมชนใกล้เคียง นางอามินา มีความสนใจในกลุ่มออมทรัพย์เนื่องจากเห็นว่า กลุ่มออมทรัพย์ สามารถช่วยเหลือสมาชิกที่มีปัญหาด้านการเงิน สามารถกู้เงินฉุกเฉินจากกลุ่มไปแก้ปัญหาความเดือดร้อนรวมทั้งแก้ปัญหาหนี้ของระบบของสมาชิก

ผู้นำ ได้เล่าถึงลักษณะที่ตั้งของบ้านเรือนสมาชิกของชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการออมนั้น ส่วนใหญ่เป็นชุมชนแออัดและเป็นที่รุกรุกของการรถไฟแห่งประเทศไทยได้แก่ ชุมชนเพชรพระราม ชุมชนโรงปูนเหนือ ชุมชนโรงปูนใต้ ชุมชนโค้งอโศก ส่วนชุมชน ส.พิทยา เป็นที่บุกรุกพื้นที่ของเอกชน และชุมชนทับแก้วอดีตเป็นชุมชนแออัดเมื่อมีการเวนคืนที่ดิน ชาวบ้านจึงเจรจาต่อรองจนได้เงินชดเชยแล้วมาเช่าที่การรถไฟอยู่ในปัจจุบัน สำหรับชุมชนอามานะห์เป็นชุมชนดั้งเดิมตั้งอยู่ริมคลองแสนแสบ เป็นที่ของเอกชนที่มุสลิมเหมือนกัน อาชีพสมาชิกใหญ่ของสมาชิกประกอบอาชีพค้าขายรองลงมาคือรับจ้างทั่วไป สมาชิกส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ปัญหาที่พบในชุมชนโดยทั่วไปคือปัญหายาเสพติด แหล่งอบายมุข การว่างงาน และปัญหาหนี้ของระบบ ส่วนปัญหาที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ถือว่าเป็นปัญหาได้แก่ น้ำเน่า ยุ่งชุม เสียงดัง เนื่องจากชาวบ้านเกิดความเคยชินกับสภาพแวดล้อมดังกล่าวมาเป็นเวลานาน การศึกษาของคนในชุมชนทั้ง 6 ชุมชนส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ลักษณะการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในชุมชนจะเป็นลักษณะ

ญาติ พี่น้อง ชักชวนกันมาอยู่ และอาศัยอยู่กันนานจึงจะย้ายออก ส่วนหนึ่งจะเป็นพื้นเพดั้งเดิมคืออาศัยอยู่กันมานานแล้วตั้งแต่ยังไม่เป็นชุมชนแออัด

องค์กรที่ช่วยเหลือชาวบ้านส่วนใหญ่จะเป็นมูลนิธิศุภนิมิตที่เข้ามาช่วยเหลือเด็ก ๆ ในชุมชนเกี่ยวกับเรื่องทุนการศึกษา การจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ๆ และประชาคมเขตหน่วยวางที่เข้ามาก่อสร้างทางเดินสำหรับชาวบ้านทุกชุมชน สลัม 4 ภาคที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องการพัฒนาที่อยู่อาศัยของคนในชุมชนแออัด กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย จะเข้ามาเยี่ยมเยียนสักครั้ง จะช่วยเหลือเบี้ยยังชีพและอุปกรณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับคนพิการ ผู้สูงอายุ

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเปรียบเหมือนคนที่คุ้นเคยกันถึงแม้บางครั้งคนที่อาศัยอยู่คนละส่วนของชุมชนอาจจะไม่รู้จักชื่อกันทั้งหมด แต่ก็จดจำใบหน้าของกันและกันได้เนื่องจากเห็นหน้ากันอยู่อยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ดังนั้นลักษณะความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจึงเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ที่ยึดกันตามเครือญาติ และไซนที่อยู่อาศัย หรือไม่ก็เป็นเพื่อนบ้านที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี

ผู้นำ ได้เล่าถึงความเป็นมาของการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ว่า มาจากพื้นฐานการรวมตัวของกลุ่มอิสลามโดยแรกเริ่มนั้นได้เห็นครอบครัวและคนในชุมชนอามานะห์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นมุสลิมได้ไปกู้เงินนอกระบบมาเพื่อประกอบการค้าขายและเห็นว่าดอกเบี้ยนั้นสูงถึงร้อยละ 20 ต่อเดือน จากปัญหาดังกล่าวเธอมีความคิดที่อยากจะช่วยเหลือครอบครัวและชาวบ้านให้หลุดพ้นจากหนี้นอกระบบ จนกระทั่งปลายปี พ.ศ.2540 เธอได้ไปเห็นกระบวนการทำงานของกลุ่มออมทรัพย์บึงพระราม 9 และได้มีโอกาสไปดูงานกลุ่มออมทรัพย์เข้มแข็งที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำปาง เธอจึงนำประสบการณ์ที่พบมาพูดคุย ชักชวน ญาติ พี่ น้อง และเพื่อนบ้านละแวกเดียวกันในชุมชนอามานะห์พัฒนาเพื่อจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เล็ก ๆ ขึ้นในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2541 ใช้ชื่อว่า "กลุ่มออมทรัพย์อามานะห์พัฒนา" มีระบบการออมเงินเป็นรายเดือน โดยใช้หลัก "อามานะห์" ของอิสลามซึ่งแปลว่า สัจจะ ซื่อสัตย์ ซื่อตรง สุจริต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนสำหรับยืมเพื่อการประกอบอาชีพของสมาชิกโดยไม่มีดอกเบี้ย การก่อตั้งครั้งแรกมีสมาชิก 17 ราย และเงินออม 1,700 บาท ในเดือนต่อมามีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 23 ราย

ต้นปี พ.ศ.2542 จำนวนสมาชิกของกลุ่มเพิ่มขึ้น มีสมาชิกทั้งสิ้น 105 คน มีเงินออมของสมาชิกเป็นเงินหมุนเวียนประมาณ 60,000 บาท และในปีเดียวกันทางชุมชนอามานะห์พัฒนาได้รับการช่วยเหลืองบประมาณด้านเงินกองทุนผู้ยากไร้จากกองทุนเพื่อสังคม (SIF) เป็นเงินจำนวน 162,000 บาท สำหรับช่วยเหลือผู้ยากไร้และด้อยโอกาสในชุมชน ต่อมาเมื่อมีที่เลี้ยงซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่จากสำนักพัฒนาชุมชนเมือง (พชม.) เข้ามาช่วยเหลือในเรื่องการจัดทำระบบบัญชี กฎระเบียบ

ในการกู้เงิน การออมเงิน การชำระคืน โดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการคิดค้นกฎ กติกา กันขึ้น มาเอง ในปลายปีเดียวกันนี้เองได้มี ป่าบานเย็น ซึ่งเป็นกรรมการชุมชนเพชรพระราม ได้สนใจ กลุ่มออมทรัพย์อามานะห์พัฒนาและสมัครเป็นสมาชิกพร้อมกับปรึกษาเรื่องการแก้ปัญหาหนี้ นอก ระบบเพราะปัญหาดังกล่าวรุนแรงมาก มีการทำร้ายร่างกายคนในชุมชนเพชรพระรามกันหลาย ครั้ง คนจนไม่มีเงินก็ต้องไปกู้เงินพวกไป (แขก) มอเตอร์ไซด์ หรือนายทุนข้างบ้าน ดอกเบี้ยร้อยละ 20-30 ต่อเดือน วันไหนไม่มีเงินส่งก็ต้องหนีหรือแอบอยู่บ้านเพื่อน บางคนต้องหอบลูกไปนอน อยู่ใต้สะพานทางด่วน เมื่อพวกมอเตอร์ไซด์ที่ปล่อยเงินกู้นอกระบบไปเจอเข้าก็จะใช้หมวกกัน น็อคตบตีเอา เป็นอย่างนี้บ่อยครั้ง ทุกคนอยากปลดหนี้นอกระบบด้วยกันทั้งนั้น

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้นำ ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์อามานะห์พัฒนา ได้มา ปรึกษากับคณะกรรมการในชุมชน ซึ่งก็มีความเห็นแตกต่างกันออกไป แต่ส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วย แต่จากความตั้งใจจริงของเธอเกี่ยวกับการช่วยเหลือชาวบ้านให้หมดทุกข์จากหนี้นอกระบบเธอจึง ตัดสินใจรับสมาชิกเพิ่มโดยเริ่มจากชุมชนเพชรพระราม โดยยังใช้ระบบการออมเป็นรายเดือน เหมือนเดิม โดยยึดหลักเกณฑ์ กฎ กติกา แบบเดียวกับกลุ่มออมทรัพย์อามานะห์พัฒนา และได้ขยายแนวคิดนี้ไปยังชุมชนใกล้เคียง เช่น ชุมชนโรงปูนฝั่งเหนือ ชุมชนโรงปูนใต้

ในปี 2542 มีการรวมตัวกันของ 5 ชุมชนเป็นเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ห้วยขวาง-ดินแดง ประกอบด้วย กลุ่มออมทรัพย์บึงพระราม 9 , กลุ่มออมทรัพย์พระราม 9 พัฒนา, กลุ่มออมทรัพย์ ลาดพร้าว 41-42 กลุ่มออมทรัพย์ดินแดงและกลุ่มออมทรัพย์อามานะห์พัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แก้ปัญหาร่วมกันของกลุ่มในด้านต่าง ๆ และในปีเดียวกันเองทางเครือ ข่ายกลุ่มออมทรัพย์ห้วยขวาง - ดินแดง ได้รับงบประมาณจากสำนักงานกองทุนชุมชน (SIF) เป็น เงิน 1,600,000 บาท โดยทางกลุ่มออมทรัพย์อามานะห์พัฒนาได้รับงบประมาณจากเงินทุนดังกล่าวจำนวน 400,000 บาท มาใช้ในกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์

ในปี 2543 ทางชุมชนอามานะห์พัฒนาได้รับงบประมาณจากกองทุนมิยาซาวาเพียงชุมชน เดียวเป็นจำนวนเงิน 433,000 บาท เพื่อนำมาแก้ปัญหาในเรื่องการปลดหนี้ต่าง ๆ ให้กับคนในชุม ชนอามานะห์พัฒนา จำนวน 44 ราย แต่ปัญหาที่พบคือทางกลุ่มออมทรัพย์อามานะห์พัฒนาได้ ขยายฐานสมาชิกไปยังชุมชนต่าง ๆ โดยมีสมาชิกในขณะนั้นทั้งสิ้นประมาณ 250 คน และเมื่อ สืบรวจหนี้สินของสมาชิกพบว่าหนี้ที่เกิดจากเงินกู้นอกระบบ พบว่าเป็นเงินสูงถึงกว่า 1 ล้านบาท ผู้นำ จึงแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยไปขอกู้เงินจากบุคคลภายนอกในวันที่ 10 ตุลาคม 2543 เป็นเงิน 500,000 บาท ต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อเดือนและนำมาปล่อยให้สมาชิกกู้ยืมเงินในอัตรา ดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อเดือนเช่นเดียวกัน การกู้ยืมเงินจากบุคคลภายนอกดังกล่าวเพื่อใช้

สำหรับการปลดหนี้ในระบบและส่วนหนึ่งนำมาจัดตั้ง "กองทุนรายวัน" โดยกองทุนรายวันนี้เริ่มก่อตัวครั้งแรกเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2543 โดย โดยใช้หลักสัจจะในการออมเงิน การกู้เงิน และการชำระคืน เหตุผลที่มีการจัดตั้ง "กองทุนรายวัน" ดังกล่าวเนื่องจากเห็นว่าน่าจะเป็นทางเลือกใหม่และสอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชนแออัด ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีรายได้จากการค้าขาย และการทำงานเป็นรายวัน อีกทั้งเพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาที่เกิดจากหนี้ในระบบได้ส่วนหนึ่ง การดำเนินการในช่วงแรกยังคงใช้หลักของกลุ่มออมทรัพย์เดิม คือมี "การออมเงินเป็นรายเดือน แต่ชำระคืนเป็นรายวัน" โดยในระยะแรกมีคนทำงานเป็นหลัก ทำหน้าที่เป็นประจำทุกวันคือ ผู้นำจะรับผิดชอบจัดทำบัญชี ตรวจสอบเงินในแต่ละวัน และมีเจ้าหน้าที่อีกคน รับผิดชอบเป็นเหรียญกึ่งมีหน้าที่เก็บเงินจากสมาชิกทั้งหมด

ในปี พ.ศ.2544 ทางกลุ่มออมทรัพย์อามานะห์พัฒนาได้รับคำแนะนำจากประธานกลุ่มสัจจะออมรายวันเขตลาดกระบัง และหัวหน้าหน่วยฟื้นฟูของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนซึ่งรับผิดชอบดูแล ในเรื่อง "สัจจะออมรายวัน" เกี่ยวกับลักษณะของการออม การกู้ยืม การชำระคืน และขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ ซึ่งทางผู้นำกลุ่มเห็นว่าเป็นลักษณะการออมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีรายได้เป็นรายวัน รวมทั้งทำให้กลุ่มออมทรัพย์รายวันมีทุนหมุนเวียนมากขึ้นและสามารถปลดหนี้ในระบบให้กับคนจนได้ทั้งหมด กลุ่มสัจจะออมรายวันจึงเริ่มต้นในเดือนพฤศจิกายน 2544 ระยะแรกประกอบไปด้วย 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนอามานะห์ ชุมชนเพชรพระราม ชุมชนโรงปูนฝั่งเหนือ ชุมชนโรงปูนฝั่งใต้มีสมาชิกประมาณ 400 คน โดยมีคุณอัจฉรา จ้อยสุทธา เป็นหัวหน้าสายทำหน้าที่เก็บเงิน จากนั้นมีชาวบ้านจากชุมชนข้างเคียงขอเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมรายวันมากขึ้นได้แก่ ชุมชนเพชรบุรี 40 ชุมชนทับแก้ว ชุมชนโค้งอโศก ชุมชน ส.พิทยา จากการขยายฐานสมาชิกไปยังชุมชนต่าง ๆ ทางผู้นำกลุ่มจึงได้หารือกับคณะกรรมการกลุ่มและต่อมาได้เปลี่ยนชื่อ จาก "กลุ่มออมทรัพย์อามานะห์พัฒนา" เป็น "กลุ่มสัจจะออมรายวัน สาขาห้วยขวาง" เมื่อปลายเดือนพฤศจิกายนในปี 2544 และต่อมาทางกลุ่มออมทรัพย์อามานะห์พัฒนา ได้รับงบประมาณการช่วยเหลือจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เกี่ยวกับสินเชื่อหมุนเวียน 1 ล้านบาท ในวันที่ 12 กันยายน 2545 และได้นำเงินที่ได้จากงบประมาณดังกล่าวมาใช้ในกิจกรรมของ "กลุ่มสัจจะออมรายวัน สาขาห้วยขวาง" เพื่อให้สมาชิกกู้หนี้ยัดอุปสงค์ด้วยกัน ปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 3 ล้านบาทมีสมาชิกทั้งสิ้นประมาณ 900 – 1,000 คน โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหนี้ในระบบของสมาชิกและเป็นการลดรายจ่ายจากการออมให้แก่สมาชิกรวมทั้งการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในด้านต่าง ๆ

2. เพื่อสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ที่ดีในการรวมตัวกันและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างสมาชิกธนาคารสัจจะออมรายวันในชุมชนเขตห้วยขวาง

3. เพื่อส่งเสริมให้บุคคลทุกเพศทุกวัย ในชุมชนได้เรียนรู้และเห็นความสำคัญของการออมทรัพย์ และร่วมกันส่งเสริมและพัฒนาระบบสินเชื่อภายในกลุ่มและเครือข่าย

4. เพื่อร่วมกันพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ รายได้ให้สมาชิกสามารถพึ่งตนเองได้ในอนาคต ผู้นำ ได้เล่าถึงผลการเปลี่ยนแปลงจากออมรายเดือนมาเป็นออมรายวัน เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงสถานที่จากร้านค้าของผู้นำกลุ่ม มาเช่าห้องสำหรับประสานงานกลุ่มสัจจะออมรายวันโดยเฉพาะตั้งอยู่ในชุมชนโรงปูนฝั่งใต้ และทำให้จำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นพอสมควร เนื่องจากสมาชิกสามารถกู้เงินได้ทุกวัน ส่งออมได้ทุกวัน ช่วงเวลาทำงานเริ่มตั้งแต่เวลา 17.00 – 22.00 น. และเมื่อย้ายสถานที่ประสานงานจากชุมชนโรงปูนมาตั้งอยู่ ณ ที่ทำการปัจจุบันเนื่องจากได้รับงบประมาณการสร้างจาก SIF เป็นช่วงที่ทำให้สมาชิกเพิ่มขึ้นสูงสุด อาจจะเนื่องจากสมาชิกเห็นว่ากลุ่มมีหลักฐานมั่นคง ทางราชการถึงออกเงินสร้างให้

จุดที่ทำให้กลุ่มเริ่มประสบปัญหา คือหลังจากย้ายที่ทำการศูนย์ประสานงานมาได้ 1 เดือนกว่า คือประมาณเดือน พฤศจิกายน พบว่าสมาชิกส่งเงินอมน้อยลง และบางรายก็ไม่ส่งเงินกู้ชำระคืน ไม่ทราบว่าเป็นเพราะอะไรเหมือนกัน หัวหน้าสายที่เคยปลดหนี้นอกระบบให้ก็หนี เช่น ชุมชนโค้งอโคกเป็นหนี้กลุ่มประมาณ 160,000 บาท ขณะนี้ยังไม่สามารถสรุปยอดเงินที่แท้จริงได้ นางอามี นายอมรับถึงข้อผิดพลาดในการบริหารจัดการคือไม่มีการตรวจสอบหรือติดตามงานของหัวหน้าสายเนื่องจากทำงานคนเดียว สิ่งหนึ่งก็คือค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการก็สูงมาก ต้องจ่ายค่าตอบแทนคนทำงาน 7 คน ๆ ละ 1,500 บาท รวมเป็นเงิน 10,500 บาท ค่าน้ำค่าไฟประมาณเดือนละ 1,500 บาท ค่าไฟยูนิตละ 8 บาท เนื่องจากเป็นไฟของเอกชนที่คนในชุมชนแออัดต้องซื้อแพงขึ้น ค่าโทรศัพท์ 1,000 บาท ค่าดอกเบี้ยจ่ายบุคคลภายนอกเดือนละ 15,000 บาท รวมค่าใช้จ่ายประมาณเดือนละ 28,000 บาท ช่วงก่อนได้รับเงินจาก พอช. ทางกลุ่มคิดดอกเบี้ยกับสมาชิกร้อยละ 3 บาทต่อเดือนเท่านั้น เพราะงบประมาณที่ได้รับการช่วยเหลือในช่วงนั้นเป็นงบประมาณให้เปล่าไม่ต้องคืนเป็นเงินถึง 830,000 บาท ยกเว้นงบประมาณที่กู้จากบุคคลภายนอกเป็น 500,000 บาท โดยเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาท และคิดว่าน่าจะนำเงินกำไรที่ได้มาจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก แต่เมื่อปัญหาภายในชุมชนขณะนั้นคือความรุนแรงของหนี้นอกระบบมีมาก ทางกลุ่มจึงทำเรื่องเสนอสินเชื่อไปยัง พอช. และเมื่อมีงบประมาณจาก พอช. ลงมาสมาชิกส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าจะต้องเสียดอกเบี้ยคิดว่าได้มาฟรีเหมือนเดิม ทางกลุ่มต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่ พอช. ร้อยละ 10 บาทต่อปี โดยผ่อนส่งเดือนละ 30,000 บาท นับตั้งแต่เดือนตุลาคม 2545 จนปัจจุบัน 7 เดือนแล้วที่ไม่สามารถส่งได้และต้องเสียค่า

ปรับ 0.04 ต่อวัน ขณะนี้ไม่ทราบว่าการต้องเสียค่าปรับเป็นเงินเท่าไร แต่ได้ทำเรื่องขอผ่อนผันการชำระหนี้ไปแล้ว สาเหตุที่ไม่สามารถจ่ายเงินคืน พอช.ได้เนื่องจากสมาชิกไม่ส่งสัจจะกันตามที่รับปากไว้ สิ่งหนึ่งที่ผู้นำยอมรับว่าเป็นการทำให้กลุ่มประสบปัญหาที่สุดคือระบบการบริหารจัดการกลุ่มผิดพลาด ไม่มีการติดตามตรวจสอบสมาชิก และหัวหน้าสาย ขาดความรอบคอบในการทำงาน และได้รับแนะนำจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ปล่อยเงินที่ได้ในแต่ละวันให้หมด เพื่อที่เงินจะได้กระจายไปยังสมาชิกคนอื่น ๆ อย่างทั่วถึง โดยไม่มีการสำรองเงินไว้ส่วนหนึ่งเพื่อใช้ในกรณีฉุกเฉินหรือเงินขาดสภาพคล่องเพราะขณะนี้อยู่ในช่วงฟื้นฟู กลุ่ม งบประมาณที่จะลงมาช่วยใหม่มายังไม่มีความชัดเจนมากนัก จากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้การหมุนเงินของกลุ่มเกิดการชะงักงัน และไม่สามารถจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกได้

กฎ ระเบียบ ต่าง ๆ เป็นผู้กำหนดขึ้นมาเองไม่มีการเขียนขึ้นมาเป็นลายลักษณ์อักษร ใช้คำพูดอธิบายหรือบอกต่อ ๆ กันไป ถ้าชาวบ้านไม่โง่งหรือทำตามสัจจะที่ให้แกกันไว้คิดว่ากลุ่มคงประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน เคยมีการออกรูปแบบครอบครัวสัจจะออกรายวันเพื่อที่อยู่อาศัย แต่ไม่ได้ผลหรอก เนื่องจากชาวบ้านมักจะนึกถึงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในแต่ละวันเท่านั้น เพราะปัญหาปากท้องในแต่ละวันก็ไม่ไหวแล้ว ก็เลยคิดว่าการจัดสวัสดิการสำหรับสมาชิกน่าจะดีที่สุด แต่ก็มีปัญหาที่เกิดขึ้นจนต้องมีการฟื้นฟูกลุ่มขึ้นมาใหม่ในขณะนี้

ผลงานที่ผู้นำกลุ่ม บอกว่าเด่นชัดที่สุดคือ การบรรเทาความรุนแรงอันเกิดจากปัญหาการกูดอกเบี้ยแพงจากหนี้ในระบบ เพราะทุกวันนี้หนี้ในระบบไม่กล้าใช้ความรุนแรงในพื้นที่แก่สมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มออมทรัพย์ และคำปรึกษาพยาบาลที่ช่วยเหลือสมาชิกได้แก่นางชั้น ไม่ทราบนามสกุล เป็นสมาชิกจากชุมชนโรงปูนใต้เพื่อเป็นคำปรึกษาพยาบาลจำนวน 1,000 บาท ปัจจุบันได้เสียชีวิตไปแล้ว และได้ช่วยเหลือนางทิม สมาชิกจากชุมชนโรงปูนเหนือเพื่อเป็นคำปรึกษาบาลโรคกระดูกเป็นเงิน 5,000 บาท ปัจจุบันสมาชิกทั้ง 2 รายได้เสียชีวิตไปแล้ว นอกจากนั้นยังมีเด็กหญิงพลอยที่ป่วยเป็นโรคเลือดให้เงินยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ยเป็นเงิน 10,000 บาท และสวัสดิการสำหรับคนทำงานที่คลอดบุตรคนละ 500 บาทต่อครั้ง โดยจ่ายไปแล้ว 2 ราย การอนุมัติเงินสวัสดิการทุกครั้งผู้นำจะเป็นคนอนุมัติเอง นอกจากนั้นคือสวัสดิการเงินกู้เพื่อการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนโดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อเดือน

ความเข้าใจคำว่า "สวัสดิการ" และ "สวัสดิการชุมชน" ผู้นำได้อธิบายความหมายของคำ "สวัสดิการ" ว่า "สวัสดิการคือการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือภาคเอกชนสำหรับคนด้อยโอกาสในสังคมให้มีชีวิตที่ดีขึ้น" ส่วน "สวัสดิการชุมชน" คือ "การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่นการช่วยเหลือในเรื่องข้าวปลาอาหารสำหรับผู้เกิดไฟไหม้ การ

ช่วยเหลือเด็กให้ได้เรียนหนังสือ การจัดแข่งขันกีฬา การจัดทัศนศึกษาแก่คนในชุมชน ผู้ที่จัดสวัสดิการและผู้รับผลประโยชน์ก็คือคนภายในชุมชน” จากความเข้าใจดังกล่าวผู้นำจึงได้กำหนดสวัสดิการไว้ทั้งหมดถึง 15 ประเภทด้วยกันสาเหตุที่ผู้นำกลุ่มได้จัดสวัสดิการไว้ถึง 15 ประเภทนั้น ผู้นำกลุ่มยอมรับว่าไม่มีความรู้ในการจัดสวัสดิการมากนัก เคยไปศึกษาดูงานและเห็นกลุ่มออมทรัพย์หลาย ๆ แห่ง จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกของตนเอง จึงนำรูปแบบต่าง ๆ มากำหนดการจัดสวัสดิการภายในกลุ่มและคิดว่าน่าจะทำได้ ไม่เคยมีหน่วยงานไหนแนะนำถึงขั้นตอนการจัดสวัสดิการที่ถูกต้อง ทุกอย่างเกิดจากความคิดของผู้นำเอง ผู้นำบอกว่ามีความตั้งใจจริงที่อยากจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก แต่กลุ่มก็ประสบปัญหาหลายอย่าง

สวัสดิการที่เคยกำหนดให้แก่สมาชิกได้แก่ 1) สวัสดิการประกันเงินฝาก 2) สวัสดิการประกันเงินกู้ยืม 3) สวัสดิการคนทำงาน ผู้นำ 4) สวัสดิการผู้สูงอายุ เด็กกำพร้า หญิงหม้าย 5) สวัสดิการผู้ยากไร้ ขาดคนดูแล 6) สวัสดิการคลอดบุตรสำหรับคนทำงานให้เปล่า 500 บาท ให้ยืมไม่เกิน 5,000 บาท ชำระคืนไม่เกิน 3 เดือน 7) สวัสดิการผู้เสียชีวิตให้เปล่า 500 บาท ให้ยืมไม่เกิน 10,000 บาท ชำระคืนไม่เกิน 3 เดือน 8) สวัสดิการเกี่ยวกับกีฬา 9) สวัสดิการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย 10) สวัสดิการรักษาพยาบาล 11) สวัสดิการค่าตอบแทนคนทำงาน 12) สวัสดิการคนว่างงาน 13) สวัสดิการขยายฐานสมาชิก 14) สวัสดิการจัดสัมมนากลุ่มสมาชิก และ 15) สวัสดิการอื่น ๆ ที่ได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการกองทุน

ปัจจุบันมีสมาชิกเหลืออยู่ประมาณ 300 กว่าคน อยากให้ทุกคนมีสิทธิได้รับสวัสดิการกันอย่างทั่วถึง แต่เมื่อหัวหน้าสายจากชุมชนทับแก้วได้ให้ข้อคิดว่า เมื่อมีข่าวลือว่ากลุ่มกำลังจะล้ม สมาชิกจำนวนมากลาออก บางคนกู้เงินไม่ได้ก็ดำ บางคนถอนเงินไม่ได้ก็หาว่ากลุ่มโกง จากสิ่งเหล่านี้น่าจะเป็นบทเรียนต่อกลุ่ม จึงคิดค้นร่วมกันกับหัวหน้าสายหาแนวทางในการจัดสวัสดิการให้เหมาะสม กับสถานการณ์กลุ่มในปัจจุบัน

นโยบายขณะนี้คือมีการจัดระดับของสมาชิกหรือทุกคนมักจะเรียกกันจนติดปากว่าจัดเกรดสมาชิก โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับดังนี้

1.สมาชิกระดับ 4 หรือสมาชิกเกรด A คือสมาชิกที่ส่งออมตี ชำระเงินกู้คืนกลุ่มสม่ำเสมอทุกวัน มีจำนวนสมาชิก 54 ราย

2.สมาชิกระดับ 3 หรือสมาชิกเกรด B คือสมาชิกที่ขาดส่งเงินออมและขาดการชำระเงินกู้คืนกลุ่มรวมกันไม่เกิน 5 วันต่อเดือน มีจำนวนสมาชิก 69 ราย

3.สมาชิกระดับ 2 หรือสมาชิกเกรด C คือสมาชิกที่ขาดการส่งเงินออมและขาดการชำระเงินกู้คืนกลุ่มรวมกันไม่เกิน 10 วันต่อเดือน มีจำนวนสมาชิก 57 ราย

4. สมาชิกระดับ 1 หรือสมาชิกเกรด D คือสมาชิกที่ขาดการส่งเงินออมและขาดการชำระเงินกู้คืนกลุ่มรวมกันไม่เกิน 15 วันต่อเดือนหรือสมาชิกที่ส่งเฉพาะเงินกู้เพียงอย่างเดียว มีจำนวนสมาชิก 96 ราย

5. สมาชิกระดับ 0 หรือสมาชิกเกรด E คือสมาชิกที่ขาดการส่งเงินออมและขาดการชำระเงินกู้คืนกลุ่มมากกว่า 15 วัน มีจำนวนสมาชิก 102 ราย

สมาชิกเกรด 4 และเกรด 3 เท่านั้นที่มีสิทธิ์ได้รับสวัสดิการที่ทางกลุ่มจัดให้ แต่ถ้าเป็นสมาชิกระดับอื่นทางกลุ่มจะให้โอกาสในการปรับระดับสมาชิกให้เทียบเท่ากับระดับดังกล่าวโดยสมาชิกจะต้องไม่ขาดส่งเงินออมและขาดการชำระเงินกู้คืนกลุ่มรวมกันไม่เกิน 5 วันต่อเดือนเป็นระยะเวลา 3 เดือน หรือต้องฝากออมและส่งเงินชำระคืนกลุ่มทุกวันโดยไม่ขาดเป็นระยะเวลา 2 เดือน

สำหรับรูปแบบในการจัดสวัสดิการนั้นอยากให้มีคณะกรรมการรับผิดชอบโดยเฉพาะเพื่อร่วมกันในการทำงานโดยมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ สำหรับผู้นำกลุ่มขอเป็นที่ปรึกษาและจะเป็นผู้ตามเก็บหนี้เสียที่เกิดจากสมาชิกเก่า และอยากให้มีตัวแทนของสมาชิกแต่ละชุมชนเข้าร่วมเป็นกรรมการในการทำงานด้วยเพื่อจะได้รับรู้ขอบข่ายการทำงานกลุ่มให้มากยิ่งขึ้น ที่สำคัญควรมีการกำหนด กฎ กติกา ต่าง ๆ ในการขอรับสวัสดิการกลุ่ม

สำหรับเงินกองทุนสวัสดิการขณะนี้กำลังรอนงบประมาณช่วยเหลือจาก พอช.อยู่ โดยยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องของจำนวนงบประมาณแต่ถ้างบประมาณตกลงมาตั้งใจไว้ว่าจะแบ่งงบประมาณออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นเงินปันผลของสมาชิก 30% ส่วนที่ 2 เป็นเงินกองทุนสวัสดิการคนทำงาน 20% ส่วนที่ 3 เป็นกองทุนเงินสำรองกลุ่ม 20% ส่วนที่ 4 เป็นกองทุนสวัสดิการ 30% โดยที่กองทุนสวัสดิการนั้นในช่วงฟื้นฟูกลุ่มจะให้เฉพาะการรักษาพยาบาล การฌาปนกิจศพ และการคลอดบุตรเท่านั้นเท่านั้น ทั้ง 4 ส่วนจะแยกบัญชีฝากธนาคารพาณิชย์ไว้ต่างหากเพื่อสะดวกในการตรวจสอบ แต่อย่างไรก็ตามควรมีการปรึกษากันอีกครั้งเพื่อความสบายใจจากหลายฝ่าย

ผนวก ข.

แบบสัมภาษณ์เจาะลึกหัวหน้าสายและรายละเอียดการสัมภาษณ์กรณีศึกษา

แนวการสนทนาหรือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกหัวหน้าสาย (In – depth Interview)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

- ชื่อสกุล
- อายุ
- เพศ
- ระดับการศึกษา
- ศาสนา
- สถานภาพการสมรส
- จำนวนสมาชิกในครอบครัว
- อาชีพหลัก/อาชีพรองและรายได้
- ดินกำเนิด/ภูมิลำเนา
- ตำแหน่งทางสังคม (ในอดีต/ปัจจุบัน)
- ตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบในกลุ่มออมทรัพย์
- ประสบการณ์การฝึกอบรม/สัมมนา/ศึกษาดูงาน
- ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม
- ทัศนคติต่อกลุ่มออมทรัพย์

ส่วนที่ 2 สภาพแวดล้อมทั่วไป

2.1 สภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชน

- ลักษณะที่ตั้งของชุมชน
- จำนวนประชากร/ครัวเรือน
- อาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจในชุมชน
- ภาวะการมีงานทำ/อาชีพ
- โครงสร้างฐานะเศรษฐกิจของชุมชน(กองทุนต่าง ๆ ในชุมชน สภาพที่อยู่อาศัย)
- การศึกษาของคนในชุมชน
- การนับถือศาสนา
- ลักษณะการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในชุมชน
- ความผูกพันกับถิ่นที่อยู่
- องค์กรต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน

- ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน(บุคคล/องค์กร ที่มีความสัมพันธ์และลักษณะของความสัมพันธ์)
- ปัญหาภายในชุมชน
- หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนด้านการพัฒนาชุมชน

2.2 สภาพทั่วไปของกลุ่มออมทรัพย์

2.2.1 การก่อเกิด

- ประวัติของกลุ่มออมทรัพย์ (การก่อตั้ง/ปีที่ก่อตั้ง)
- สาเหตุของการรวมกลุ่ม
- เป้าหมายของการรวมกลุ่ม
- วัตถุประสงค์ของกลุ่ม
- หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนการรวมกลุ่ม
- สถานภาพของกลุ่ม (สมาชิก เงินหุ้น กิจกรรมของกลุ่ม)

2.2.2 สถานภาพปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของกลุ่มออมทรัพย์

- การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างจากอดีต-ปัจจุบัน
- การเปลี่ยนแปลงขนาดของกลุ่ม เช่นด้านสมาชิก –เงินออม เป็นต้น
- การเปลี่ยนแปลงด้านกิจกรรม เช่น การเริ่มจากกิจกรรมออมทรัพย์นำไปสู่การแก้ปัญหาต่าง ๆ อาทิ สวัสดิการ อาชีพ ที่อยู่อาศัย เป็นต้น
- การสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอก
- การบริหารงานของกลุ่ม
- กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน
- ปัญหาที่กลุ่มเผชิญ (ทั้งในอดีต ปัจจุบันและการคาดการณ์ในอนาคต)
- ผลการดำเนินงานของกลุ่ม (สมาชิก เงินหุ้น เงินกู้ กิจกรรมกลุ่ม)
- การเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่าย

ส่วนที่ 3 ความเห็นเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชน

- ความเข้าใจความหมายของคำว่า "สวัสดิการ"
- สวัสดิการที่กลุ่มจะออมรายวันจัดให้ด้านใดที่ท่านทราบ
- ชุมชนของท่านเคยได้รับสวัสดิการจากกลุ่มจะออมรายวันด้านใดบ้าง
- ท่านคิดว่ากลุ่มจะออมรายวันควรจัดบริการสวัสดิการด้านใดบ้างเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชนของท่าน

- งบประมาณการให้สวัสดิการแบบให้เปล่าควรเป็นด้านใดบ้าง และวงเงินที่ให้ในแต่ละประเภทควรเป็นเท่าไร
- ท่านคิดว่าการจัดรูปแบบสวัสดิการของกลุ่มสัจจะออมรายวันสามารถเป็นแรงจูงใจให้สมาชิกในชุมชนของท่านส่งเงินออม หรือเงินกู้ตรงเวลาหรือไม่และมีประโยชน์อย่างไร
- ท่านจะมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการกลุ่มสัจจะออมรายวันอย่างไรเพื่อให้เกิดความโปร่งใส และความยั่งยืนของการจัดสวัสดิการ

กรณีศึกษาที่ 1 หัวหน้าสายจากชุมชนอามานะห์

หัวหน้าสายจากชุมชนอามานะห์ปัจจุบันอายุ 42 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สถานภาพสมรส นับถือศาสนาอิสลาม มีบุตร 3 คน ประกอบอาชีพค้าขาย ส่วนสามีประกอบอาชีพรับจ้างโดยเป็นลูกจ้างบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง ครอบครัวมีรายได้โดยเฉลี่ยประมาณเดือนละ 14,500 บาท เป็นคนในชุมชนอามานะห์โดยกำเนิด ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าสายของกลุ่ม ล้างจะออกรายวัน และเป็นคณะกรรมการของชุมชนอามานะห์ เคยอบรมผู้นำชุมชนเข้มแข็ง และเคยศึกษาดูงานกลุ่มออมทรัพย์สหกรณ์เครดิตยูเนียน เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มตั้งแต่เริ่มตั้งกลุ่มออมทรัพย์อามานะห์พัฒนาที่มีรูปแบบการออมเป็นรายเดือน

หัวหน้าสายรายนี้เล่าถึงประวัติชุมชนอามานะห์ว่าเป็นชุมชนดั้งเดิมอยู่ติดคลองแสนแสบ พื้นเพเป็นชาวมุสลิม เขาที่ดินของเอกชนรายหนึ่ง อยู่ด้านหลังไร่บริษัทจำหน่ายรถยนต์อิตาลีอาศัยอยู่ร่วมกันมานาน ลักษณะบ้านเรือนมีขนาดเล็กบ้างใหญ่บ้างตามฐานะ สภาพบ้านเรือนไม่แออัด มีพื้นที่ว่าง เป็นที่ลุ่มไม่มีน้ำขัง และเคยเป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลดีเด่นหลายรางวัล เช่น รางวัลชุมชนเข้มแข็ง รางวัลผู้นำดีเด่น อาชีพของสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายเป็นร้านค้าขายอาหารมีขอบเขตบริเวณที่ชัดเจนและรองลงมาประกอบอาชีพรับจ้างทำงานในบริษัทเอกชนต่าง ๆ มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 80 หลังคาเรือน หรือประมาณ 250 คน ไม่พบสภาพปัญหาของชุมชนเนื่องจากเป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลปลอดภัยแลพติดและมีการตรวจสอบปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชนอยู่ตลอดเวลา มีการบริหารงานในรูปคณะกรรมการชุมชน

จุดกำเนิดของกลุ่มเกิดจากผู้นำปัจจุบันไปสัมมนากลุ่มออมทรัพย์ ได้รับความรู้จาก พชม. ในการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และมีโอกาสไปศึกษางานของกลุ่มออมทรัพย์ต่าง ๆ แล้วจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนขึ้นประมาณปี 2540 มีการรวมตัวกันตั้งกลุ่มออมทรัพย์เป็นรายเดือน ชื่อ กลุ่มออมทรัพย์อามานะห์พัฒนา มีสมาชิกเริ่มแรก 17 ราย

ปี 2541 คณะกรรมการ ได้นำกลุ่มสมัครเป็นสมาชิกสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง (พอช.)

ในปี 2542 ได้รวมตัวกับ 4 ชุมชน ได้แก่ ลาดพร้าว 42-44, ดินแดง, บึงพระรามเก้า (บ่อ 3), พระรามเก้าพัฒนา (บ่อ 1) จัดทำโครงการเสนอต่อกองทุนชุมชน (ซีฟ) เป็นงบประมาณกองทุนช่วยเหลือผู้ยากไร้ และด้อยโอกาส (เมนู 5)

ปี 2543 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนมियाซ่าว่า มีการสำรวจหนี้สินของบรรดาสมาชิกรวมแล้วประมาณ 1,000,000 บาท

กองทุนรายวันเริ่มดำเนินการครั้งแรกเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2543 โดยใช้หลักของกลุ่มออมทรัพย์เต็ม คือออมรายเดือน ชำระคืนเป็นรายวัน และได้ขอยืมเงินจากบุคคลภายนอก จำนวน 500,000 เลี้ยงดอกเบี้ยวร้อยละ 3 บาทต่อเดือน มาปลดหนี้และเป็นทุนประกอบอาชีพ

ต่อมาเมื่อกรรมการชุมชนเพชรพระรามได้มาปรึกษาเรื่องหนี้ในระบบ ที่มีการติดตามทวงหนี้โดยใช้ความรุนแรงทำร้ายร่างกาย แก่คนในชุมชนบ่อยครั้งจนกลายเป็นจุดแห่งการขยายฐานของสมาชิกไปยังชุมชนอื่น ๆ

ปี 2544 มีเจ้าหน้าที่ พอช. แนะนำการให้สมาชิกดำเนินการ ออมทุกวัน เรียกว่า "สั่งจะออมรายวัน" มีชาวบ้านที่สนใจสมัครเป็นสมาชิกมาจาก ชุมชนข้างเคียง เช่น จากชุมชนเพชรพระราม ชุมชนโรงปูนฝั่งเหนือและฝั่งใต้ ชุมชนกำเนิดทรัพย์ ชุมชนทับแก้ว ชุมชนโค้งอโคก ชุมชนส.พิทยา ชุมชนเพชรบุรี 40 และได้เปลี่ยนชื่อ จาก กลุ่มออมทรัพย์อำมาณะห์พัฒนา เป็น กลุ่มสั่งจะออมรายวันชุมชนเขตห้วยขวาง

สำหรับแรงจูงใจหัวหน้าสายรายนี้เล่าว่าสภาพความเป็นจริงที่ดำรงอยู่ ชาวบ้านและสมาชิกในชุมชนแออัด ขาดแคลนแหล่งเงินกู้ที่มีดอกเบี่ยถูก ดังนั้นการใช้บริการเงินกู้ในระบบที่สะดวก รวดเร็ว บริการทันใจ แต่ดอกเบี่ยแพงจึงไม่มีทางเลือก และ หมุนเงินกู้จากหลายแหล่ง ทั้ง ดอกถูก และดอกแพง รวมทั้งการมีอาชีพและรายได้ที่ไม่แน่นอน ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ เพราะค่าครองชีพในเมืองสูง การแสวงหาเงินจึงต้องพยายามดิ้นรนทุกวิถีทาง

ความสนใจของชาวบ้านในการเข้าร่วมกลุ่มออมทรัพย์ มีปัจจัยของการเข้าร่วมคือ

1. เชื้อถือผู้ชักชวน ผู้ดำเนินการ หรือกรรมการ
2. ดอกเบี่ยถูก
3. สามารถกู้ได้จริง ไม่ยุ่งยาก ชับซ้อน (การเขียน การใช้หลักฐานเอกสาร ขั้นตอน รวดเร็ว)

ชาวบ้านผู้สนใจที่ได้เคยรับคำแนะนำจากผู้นำกลุ่มและสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มสั่งจะออมรายวันชุมชนเขตห้วยขวางเขตห้วยขวางจะมาชักชวนเพื่อนบ้านรายอื่นโดยไม่ต้องนัดหมายประชุม สถานที่พบปะพูดคุยกัน อาจเป็นตามหน้าบ้าน หัวมุมถนน ที่พักริมนอเตอร์ไซด์ ร้านค้า ร้านอาหาร ผู้เป็นสมาชิกรายแรกๆ เป็นผู้ริเริ่ม มักเป็นหัวหน้าสายหรือตัวประสานงานดูแลสมาชิก 10-20-30 ราย เป็นกลุ่มๆหรือสาย

กฎเกณฑ์ กติกา ระเบียบ

กฎเกณฑ์ กติกา ระเบียบต่างๆ หัวหน้าสาย หรือผู้นำจะเป็นผู้บอกเล่าให้ฟัง ไม่ได้บันทึก เป็นลายลักษณ์อักษร อาศัยการจำ และการปฏิบัติของกลุ่มจะมีลักษณะการยืดหยุ่น ได้แก่

1. ค่าสมัคร ค่าเอกสาร ค่าสมุด ค่าธรรมเนียมแรกเข้า มีการเก็บจากสมาชิก 10-20-30-50 บาทต่อคนต่อครั้ง
2. ในแต่ละครอบครัวสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ไม่จำกัดจำนวนเพศ วัย อายุ
3. สมาชิกสามารถฝากออมได้ 10-20 บาทต่อวัน
4. กรณีเป็นเด็ก ฝากออมเพื่อการศึกษาได้ 2-3-5 บาทต่อวัน
5. หลักฐานเอกสารการสมัครใช้สำเนาบัตรประชาชน หรือสำเนาทะเบียนบ้าน หรือใช้ทั้ง 2 อย่าง หากเป็นพวกบ้านเช่าให้เจ้าของบ้านเช่าหรือหัวหน้าสายรับรอง ติดตามดูแล
6. ผู้สมัครเป็นสมาชิก ไม่ต้องเขียนใบสมัครเป็นการแจ้งด้วยวาจา จ่ายค่าสมัคร ส่งเงิน ออมจะได้หลักฐานคือสมุดประจำตัวสมาชิก
7. การขอกู้ จะแจ้งด้วยวาจาแก่หัวหน้าสาย หรือแจ้งแก่คุณอาминаโดยตรง
8. เพดานวงเงินกู้ กำหนดไว้ไม่เกิน 3 เท่าของเงินออม หรือ 2000-3000-5000 บาท
9. อัตราค่าบำรุง หรือดอกเบี้ย มีการกำหนดไว้ร้อยละ 3-5 บาท ต่อเดือน หากเด็กกู้ยืม เพื่อเป็นทุนการศึกษา กำหนดไว้ร้อยละ 1 บาทต่อเดือน
10. การกู้ยืม ไม่ต้องทำเป็นสัญญาแต่บันทึกไว้ในสมุดประจำตัวสมาชิก และบันทึกรับ จ่ายรายวัน
11. ไม่ต้องทำสัญญาค้ำประกันการกู้ยืม
12. การผัดนัดชำระคืนไม่ต้องเสียค่าปรับ ไม่มีกำหนดนัดหมายของเวลาผ่อนผัน
13. ค่าบำรุงหรือดอกเบี้ย จะถูกคิดคำนวณและหักทันทีเพื่อรับเงินกู้
14. กรณีที่สมาชิกชำระคืนบางส่วน และยังไม่ครบกำหนดเวลาหากจะขอกู้ใหม่ สามารถทำได้คือแจ้งจำนวนเงินกู้ใหม่ที่ต้องการ แต่จะถูกหักลบด้วยเงินกู้ค้างชำระ และค่าบำรุงหรือดอกเบี้ยใหม่ แล้วค่อยรับเงินสดส่วนที่เหลือ

เมื่อถามถึงความหมายของสวัสดิการหัวหน้าสายรายนี้บอกว่า สวัสดิการ หมายถึงการนำเงินจากรัฐบาลมาช่วยเหลือคนด้อยโอกาสเช่นเด็กกำพร้า คนพิการ หรือคนชรา ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้และเงินนั้นต้องเป็นเงินที่ให้เปล่า

สำหรับการที่กลุ่มคิดดอกเบี้ยนั้นไม่ถือว่าเป็นสวัสดิการเนื่องจากกลุ่มมีการคิดดอกเบี้ยจากสมาชิก

หัวหน้าสายชุมชนอามานะห์แสดงความเห็นต่อการจัดสวัสดิการชุมชนว่า “เคยได้ยินผู้นำกลุ่มพูดอยู่ตลอดเวลาเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ และเคยเห็นเอกสารเกี่ยวกับสวัสดิการที่สมาชิกจะได้รับ มีอยู่ประมาณ 10 กว่าประเภทด้วยกัน จำไม่ได้ว่ามีอะไรบ้างและมีกี่ประเภท เราชเองเคยได้รับสวัสดิการการคลอดบุตรเป็นเงินจำนวน 500 บาท ผู้นำกลุ่มบอกว่าเป็นสวัสดิการคนทำงาน คนที่ไม่ได้ทำงานก็จะไม่ได้ เราชบอกว่าการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก เป็นสิ่งที่น่าสนใจ และฟังทราบว่าการที่กลุ่มนำเงินมาปล่อยให้สมาชิกกู้ถือว่าเป็นสวัสดิการอย่างหนึ่งเหมือนกันแต่ไม่มีใครรู้ว่านี่คือสวัสดิการเงินกู้ แต่ถ้ามีสวัสดิการด้านอื่น ๆ ควรต้องปรึกษาหรือประชุมร่วมกันทุกฝ่าย

สำหรับประเภทการจัดสวัสดิการนั้นสำหรับชุมชนอามานะห์นั้นเป็นชุมชนที่มีสมาชิกที่นับถือศาสนาอิสลามทั้งหมดไม่ชอบรับเป็นเงินปันผลเนื่องจากคิหลักของศาสนา แต่เสนอว่าถ้าจะมีการปันผลอยากให้เป็นข้าวของ เครื่องใช้ หรือผ้าเช็ดตัว ผ้าห่มแทน อันดับรองลงมาคือด้านการรักษาพยาบาล ถึงแม้จะมีบัตรทอง 30 บาท รักษาทุกโรคแล้วก็ตาม แต่เพื่อเป็นการช่วยเหลือเบื้องต้นควรจ่ายให้กับสมาชิกบางส่วน อาจจ่าย 30 บาทและเงินค่ารถเพื่อเดินทางไปโรงพยาบาล การจัดสวัสดิการชุมชนอันดับที่ 3 คือสวัสดิการฌาปนกิจ ส่วนอันดับสุดท้ายมีความเห็นควรเป็นการจัดสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน

หัวหน้าสายชุมชนอามานะห์ให้ความเห็นว่า “ภายในชุมชนมีการจัดสวัสดิการของชาวมุสลิมกันอยู่แล้วทุกปี แต่คิดว่าเป็นสิ่งที่ดีสำหรับสมาชิกจากชุมชนอื่น ที่มีโอกาสได้รับสวัสดิการจากกลุ่ม อย่างน้อยการจ่ายเงินปันผลให้แก่สมาชิกชาวพุทธอาจทำให้มีชาวบ้านที่ลาออกสนใจกลับมาเป็นสมาชิกใหม่ก็ได้” และบอกว่าไม่เคยทราบปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มเลยและไม่เคยเห็นว่ากลุ่มจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกนอกจากสวัสดิการเงินกู้เท่านั้นเท่าที่ทราบขณะนี้กลุ่มประสบปัญหาคือเก็บเงินออมและเงินที่สมาชิกกู้ยืมไปไม่ได้ สมาชิกหรือหัวหน้าสายบางคนแอบอ้างชื่อสมาชิกกู้ เช่นหัวหน้าสายจากชุมชนโค้งอโคก ปัจจุบันหนีไปแล้ว ชาวบ้านจะมีสัจจะเฉพาะกับหนี้ในระบบเท่านั้นเพราะคนเหล่านี้ต้องใช้ความรุนแรงจึงจะจ่าย สำหรับชุมชนอามานะห์จะถือมากในเรื่องสัจจะที่มีให้กัน

หัวหน้าสายชุมชนอามานะห์ให้ความเห็นต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการว่า “สิ่งแรกควรคำนึงถึงคนทำงานก่อนเพราะบางครั้งเก็บเงินจากสมาชิกไม่ได้ก็ถูกผู้นำว่าเมื่อสมาชิกไม่จ่ายตามกำหนดไปเก็บที่บ้านก็ถูกสมาชิกว่าเอาอีกและต้องรับผิดชอบสมาชิกจากชุมชนโรงปูนฝั่งเหนือและชุมชนโรงปูนฝั่งใต้ด้วยทำให้บางครั้งเครียดเหมือนกัน ต้องทำงานเก็บเงินตั้งแต่ 17.00-22.00 น. เก็บเงินเสร็จแล้วต้องมาสรุปบัญชีในแต่ละวันทำรายงานการเงินแสดงให้สมาชิกรับรู้บนกระดานทุกวัน ฉะนั้นไม่ว่าการจัดสวัสดิการทุกฝ่ายจะเห็นเป็นอย่างไร แต่อยากให้คิดถึงคนทำงานด้วย”

นอกจากนั้นหัวหน้าสายชุมชนนี้ยังให้ความเห็นอีกว่า "สมาชิกส่วนใหญ่จะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวกันมาก ถ้าสิ่งที่ได้มาเสียเงินน้อยที่สุดหรือไม่เสียเลยพวกเขาจะชอบ แต่ถ้าจำเป็นจ่ายเงินแม้เพียงคนละ 5 บาท 10 บาทเพื่อช่วยเหลือกันเองในชุมชนมักจะไม่ค่อยมีคนยอมเสียประโยชน์ ฉะนั้นการจัดสวัสดิการควรจัดในลักษณะให้สมาชิกมีส่วนได้ส่วนเสียด้วย คือให้สมาชิกช่วยออกส่วนหนึ่งและกลุ่มช่วยออกส่วนหนึ่ง"

กรณีศึกษาที่ 2 หัวหน้าสายจากชุมชนทับแก้ว

ชุมชนทับแก้วในอดีต เป็นชุมชนแออัดอยู่ใกล้สวนอาหารทับแก้ว ต่อมาเมื่อโครงการตัดถนนจตุรทิศขึ้นได้มีการเวนคืนที่ดิน ชาวบ้านรวมตัวกันเจรจาต่อรองจนได้ค่าชดเชย และมีการเช่าพื้นที่ของการรถไฟต่อจากการเคหะแห่งชาติ จำนวน 5 ไร่ 40 ตารางวา เป็นเวลา 30 ปี ซึ่งอยู่ด้านตรงข้ามเยื้องกับสถานีรถไฟคลองตัน ตั้งอยู่ริมถนนเลียบทางรถไฟสายแปดริ้ว ชาวบ้านได้ร่วมกันจัดตั้งชุมชนและปลูกสร้างบ้านอย่างสวยงามมี 2 ชั้น ลักษณะคล้าย ๆ กันบนเนื้อที่เฉลี่ยครอบครัวละ 10 ตารางวา และพบว่าเมื่อมีการปรับปรุงที่อยู่อาศัยแล้วมีการซื้อขายสิทธิ์ให้แก่บุคคลอื่นหลายรายด้วยกัน สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขาย มีประชากรอาศัยอยู่ 150 หลังคาเรือน หรือประมาณ 900 คน มีการประสานงานร่วมกับสสจ. 4 ภาค ซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทในเรื่องที่อยู่อาศัยของชุมชนแออัด มีคณะกรรมการบริหารงานของชุมชนที่มีบทบาทอย่างเด่นชัด

ชุมชนทับแก้วมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยซึ่งมีลักษณะการออมเป็นแบบรายเดือนและประมาณเดือนกันยายน 2545 ผู้นำกลุ่มคนปัจจุบันได้เข้ามาแนะนำ ตั้งกลุ่มสัจจะออมรายวันขึ้น ซึ่งมีสมาชิกเข้าร่วมมากถึง 140 ราย

ระเบียบ กฎเกณฑ์ กติกา

1. ผู้ที่ต้องการสมัครเป็นสมาชิกต้องนำหลักฐานสำเนาบัตรประชาชนมาสมัคร
2. ต้องเสียค่าสมัครแรกเข้า ค่าสมุด เอกสาร รายละ 10 บาท
3. สมาชิกต้องฝากออมทุกวัน ๆ ละ 10 บาท หรือ 20 บาทก็ได้
4. เมื่อเป็นสมาชิกแล้วสามารถกู้ได้ทันที
5. สมาชิกสามารถกู้ได้ไม่เกิน 3 เท่าของเงินฝากออมหรือไม่เกินรายละ 2,000 บาท
6. สมาชิกที่กู้เงินต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาท ถ้าเป็นเด็กกู้เพื่อการศึกษาเสียดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาท
7. การชำระหนี้เงินกู้คืน ต้องชำระเป็นรายวัน
8. ดอกเบี้ยจะถูกหักทันทีเมื่อมารับเงินกู้

โครงสร้างและการบริหารการจัดการ

1. ไม่มีการตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานดูแลกลุ่มสัจจะออมรายวัน

2. สมาชิกรวมตัวเป็นกลุ่ม มีหัวหน้าสายเป็นผู้รวบรวมเงินฝาก ยื่นเรื่องกู้ การจ่ายเงินกู้ และการเก็บเงินกู้ชำระคืน ดำเนินการโดยหัวหน้าสายเป็นผู้ประสานงานกับศูนย์ประสานงานกลุ่มสัจจะออมรายวันเขตห้วยขวาง
3. สมาชิกบางรายติดต่อกัน ฝากออม กู้ และชำระหนี้คืนด้วยตนเองกับศูนย์ประสานงานธนาคารสัจจะออมรายวันเขตห้วยขวาง
4. หัวหน้าสายมีแบบฟอร์มใบเก็บเงินรายวันและสมาชิกมีสมุดประจำตัว
5. หัวหน้าสายสามารถจัดลำดับการกู้ ก่อน-หลัง แก่สมาชิกได้
6. หัวหน้าสายนำเงินสดและใบเก็บเงินรายวันมาที่ศูนย์ประสานงานธนาคารสัจจะออมรายวันเขตห้วยขวางหากเงินกู้ไม่พอก็จะยืมเงินจากศูนย์ ฯ เพิ่มเติม หรือหากเงินเหลือก็นำฝากหรือคืนหนี้ที่ติดค้างศูนย์ ฯ
7. ในชุมชนทับแก้วมีกลุ่มสัจจะรายวัน 2 สาย

สถานการณ์ของกลุ่ม

ในเดือนธันวาคม 2545 พบว่ากลุ่มสัจจะออมรายวันกลุ่มแรกซึ่งมีจำนวนสมาชิกมากถึง 120 ราย เกิดภาวะชะงักงัน แต่กลุ่มที่สอง มีจำนวนสมาชิก 20 ราย ยังสามารถดำเนินการได้ตามปกติ ทำให้เกิดข้อสงสัยใจซอกกันว่ากลุ่มกำลังจะไปไม่รอด

เงินกู้ที่ปล่อยให้สมาชิกไม่สามารถเก็บคืนมีจำนวนมาก ศูนย์ประสานงานกลุ่มสัจจะออมรายวันเขตห้วยขวางขาดแคลนเงินสดหมุนเวียนสนับสนุนปล่อยกู้ให้กับกลุ่ม

ข้อสังเกต

1. คนในครอบครัวสามารถสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมรายวันโดยไม่จำกัด
2. ความสนใจของสมาชิกคือสามารถกู้เงินได้ทันทีและสามารถกู้ได้ในอัตราดอกเบี้ยถูก
3. กรณีสมาชิกลาออก มีการนำเงินออมหักยอดเงินกู้ค้างชำระ และหากเหลือเงินออมค้างบัญชีต้องรอไปก่อน

เมื่อถามถึงคำว่าสวัสดิการหัวหน้าสายจากชุมชนทับแก้วให้ความเห็นว่า "สวัสดิการคือการสงเคราะห์ การช่วยเหลือจากรัฐบาลเกี่ยวกับปัจจัย 4 คืออาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ให้แก่คนยากจน อย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งบัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรคก็ถือว่าเป็นสวัสดิการอย่างหนึ่งเหมือนกัน"

สำหรับการที่กลุ่มนำเงินมาปล่อยให้สมาชิกกู้นั้นไม่ถือว่าเป็นสวัสดิการที่ทางกลุ่มจัดให้ เพราะมีการคิดดอกเบี้ย

หัวหน้าสายจากชุมชนทับแก้วมีแนวคิดที่ชัดเจนมากในเรื่องของการจัดสวัสดิการชุมชน เนื่องตัวหัวหน้าสายเองเคยเป็น อสม. หรืออาสาสมัครมูลฐานประจำหมู่บ้านมาก่อนและทุกวันนี้ก็ยังมีชาวบ้านที่ยากจนมาขอข้าวกิน เจ็บไข้ได้ป่วยก็จะมาหา ที่บ้านของหัวหน้าสายผู้นี้จะมียาเกือบทุกชนิดติดไว้ที่บ้านประจำ ในส่วนของสมาชิกที่รับผิดชอบมีเหมือนกันที่สอบถามในเรื่องของเงินปันผล และเคยคุยกับผู้นำถึงเรื่องการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกเพราะเห็นว่าอาจเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้กลุ่มเกิดความมั่นคงมากกว่าที่ผ่านมา ถือว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจและน่าลองทำโดยเฉพาะช่วงนี้เป็นช่วงที่ฟื้นฟูกลุ่ม จำนวนสมาชิกน้อยเหมาะที่จะทดลองนำรูปแบบการจัดสวัสดิการมาช่วยเหลือสมาชิกที่เชื่อมั่นกลุ่มและเคยเห็นกลุ่มออมทรัพย์ที่อื่นจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกหลากหลายประเภทด้วยกัน แต่ควรมีการวางแผนกระบวนการทำงานให้รัดกุม

สำหรับประเภทของสวัสดิการที่ต้องการหัวหน้าสายจากชุมชนทับแก้วมีความเห็นว่าเป็นประเภทของการจัดสวัสดิการอันดับแรกควรจัดในรูปของเงินปันผลให้แก่สมาชิก โดยปันผลปีละ 1 ครั้ง โดยให้เหตุผลว่า ที่ต้องการจัดสวัสดิการในรูปของเงินปันผลเป็นอันดับแรกนั้นเนื่องจากได้ยืมสมาชิกพูดถึงกันมากและเพื่อเป็นแรงจูงใจของสมาชิกบางส่วนที่มีความต้องการเงินปันผล และอาจจะมีสมาชิกบางส่วนที่ต้องการฝากออมเงินเพียงอย่างเดียว โดยไม่สนใจการกู้เงินก็ได้ การจัดสวัสดิการอันดับรองลงมาคือด้านการรักษาพยาบาล อันดับที่ 3 หัวหน้าสายจากทุกชุมชนมีความเห็นตรงกันคือสวัสดิการฌาปนกิจเนื่องจากแสดงถึงความเห็นใจซึ่งกันและกันของสมาชิก ส่วนอันดับสุดท้ายมีความเห็นเหมือนกันคือ ควรเป็นการจัดสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน เนื่องจากคนยากจนในชุมชนมีเยอะมาก เหมือนกับเป็นการร่วมกันทำบุญให้แก่คนอื่นร่วมกัน

สำหรับประโยชน์ที่ได้รับในการจัดสวัสดิการให้สมาชิกหัวหน้าสายจากชุมชนทับแก้วมีความเห็นและมั่นใจว่า "ถ้ากลุ่มมีการจัดสวัสดิการอย่างค่อยเป็นค่อยไปแล้ว ชื่อเสียงของกลุ่มคงจะกลับมาเหมือนเดิม ส่วนประโยชน์ของสมาชิกที่ได้รับนั้นคงจะเป็นในด้านความพอใจมากกว่าจนกว่าจะเห็นผล ซึ่งก็คงต้องใช้เวลาเป็นปี"

ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการของกลุ่ม หัวหน้าสายจากชุมชนทับแก้วบอกว่าตัวเองมาทำหน้าที่หัวหน้าสายเมื่อเดือนมกราคมที่ผ่านมาเอง เนื่องจากผู้นำมาขอร้องให้ช่วยเหลือในการเก็บเงินจากสมาชิกในชุมชนคืนกลุ่ม กังงเหมือนกัน เวลาเงินลงมาที่กลุ่มไม่เคยทราบ แต่เมื่อมีปัญหาให้เป็นผู้ตามเก็บ แต่ก็รับปากว่าจะช่วยโดยมีข้อตกลงกันว่า จะเก็บให้เฉพาะสมาชิกที่ดูแล้วไม่มีปัญหาเท่านั้น ซึ่งมีอยู่เพียง 18 ราย มีชาวบ้านหลายคนขอเข้ากลุ่มด้วยแต่ไม่รับเนื่องจากกลัวเก็บเงินจากสมาชิกไม่ได้ เท่าที่ทราบปัญหาของกลุ่มก็คือเรื่องการเงิน ไม่รู้เหมือนกันว่าเงินไปไหนหมด รู้แต่เพียงว่าเงินกระจายไปตามหัวหน้าสายต่าง ๆ ไม่ต่ำกว่าคนละ 10,000

บาท สำหรับปัญหาในการจัดสวัสดิการนั้นไม่เห็นผู้นำเคยบ่นถึง และคิดว่าไม่เคยจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกมากกว่า

หัวหน้าสายจากชุมชนทับแก้ว ให้ความเห็นต่อข้อเสนอแนะต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการกลุ่มว่า "สิ่งแรกที่สำคัญคือการจัดรูปแบบการทำงานสวัสดิการกลุ่มโดยเฉพาะควรมีคณะกรรมการแยกจากโครงสร้างการบริหารของกลุ่มออกมาอย่างชัดเจน อาจจะเป็นคณะกรรมการชุดเดียวกัน หรือมีการนำตัวแทนสมาชิกจากชุมชนอื่น ๆ มาร่วมทำงานด้วยชุมชนละ 1 คน เพื่อการมีส่วนร่วมในการดูแลบริหารกองทุน ควรมีการสรุปกำไรที่ได้จากกลุ่มทุกเดือน แล้วส่งต่อให้คณะกรรมการฝ่ายสวัสดิการกลุ่มดำเนินการต่อโดยกำไรดังกล่าวนั้นควรแบ่งออกเป็นส่วน ๆ ตามความเหมาะสมกับเขตพื้นที่กลุ่ม ควรเริ่มจากเล็ก ๆ ก่อน อย่างจัด สวัสดิการให้มากเพราะเมื่อทำไม่ได้ชาวบ้านจะขาดความเชื่อถือ" รูปแบบที่หัวหน้าสายรายนี้เสนอคือ " แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นเงินปันผล 25% ส่วนที่สองเป็นเงินทุนสำรอง 25% ส่วนที่ 3 เป็นสวัสดิการ 50% โดยสวัสดิการนี้ประกอบไปด้วยสวัสดิการคนทำงาน 30% และสวัสดิการรักษาพยาบาล 10% สวัสดิการฌาปนกิจศพ 10%"

กรณีศึกษาที่ 3 หัวหน้าสายจากชุมชนเพชรพระราม

หัวหน้าสายจากชุมชนเพชรพระรามเล่าว่าชุมชนเพชรพระราม เป็นชุมชนค่อนข้างใหญ่อยู่ริมทางรถไฟสายตะวันออก ทั้งสองฝั่งค่อนข้างแยกคลองตัน มองเห็นได้ชัดจากด้านหลังตึก ยูเอ็มชุมชนเพชรพระรามมี 2 ฝั่ง โดยใช้ทางรถไฟสายแปดริ้วและริมถนนเลียบบทางรถไฟสายแปดริ้ว เป็นสัญลักษณ์ในการแบ่งเขต ที่ดินเป็นที่บุกรุกของการทางรถไฟแห่งประเทศไทย สภาพบ้านเรือนแออัด มีเสียงดังจากรถไฟและรถยนต์ตลอดเวลา มีน้ำเน่าเสียอยู่ใต้ถนน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้างทั่วไป รวมทั้งมีกลุ่มแม่บ้านทำพรมเช็ดเท้า มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 200 หลังคาเรือน หรือประมาณ 1,000 คน ภายในชุมชนมีความขัดแย้งกันเองระหว่างประธานชุมชนคนเก่ากับประธานชุมชนคนใหม่ ปัญหาของชุมชนที่พบคือปัญหายาเสพติด แหล่งอบายมุข ความไม่มั่นคงในเรื่องที่อยู่อาศัย ยุ่งชุมชน น้ำเน่าและปัญหาน้ำนั้นนอกระบบ แต่ปัจจุบันปัญหาที่ยังคงรบกวนความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการคือ ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย เนื่องจากในวันที่ 1 มกราคม 2546 ได้เกิดเหตุเพลิงไหม้ภายในชุมชนมีบ้านเรือนเสียหายประมาณ 80 หลังคาเรือน ส่วนการบริหารงานของชุมชนมีการบริหารงานในรูปคณะกรรมการโดยแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการชัดเจน

ที่ผ่านมาชาวบ้านได้รวมตัวกันตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย มีการออมแบบรายเดือน ต่อมาคณะกรรมการเกิดความขัดแย้งกัน จึงต้องยุติกกลุ่มไป

ช่วงต้นปี 2544 กรรมการรายหนึ่ง ได้ทราบถึงการตั้งกลุ่มออมทรัพย์รายวันจากชุมชนอามานะห์ และผู้นำกลุ่มได้ชักชวนชาวบ้านชุมชนเพชรพระรามเข้าร่วมประมาณ 6-7 คน โดยเริ่มกิจกรรมการออมประมาณปลายปี 2543 ต้นปี 2544

ระเบียบ กฎเกณฑ์ กติกาของกลุ่มสัจจะออมรายวัน

1. ผู้สมัครเป็นสมาชิกต้องนำสำเนาบัตรประชาชนมาแสดง
2. ค่าสมัครจ่ายครั้งแรกครั้งเดียว 30 บาท เป็นค่าสมุดประจำตัว และค่าเอกสารต่างๆ
3. สมาชิกต้องฝากออมเป็นประจำทุกวันๆละ 10 บาท หรือ 20 บาท
4. สมาชิกสามารถกู้ได้คนละ 2000 - 3000 บาท
5. ผู้กู้ต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อเดือน
6. เด็กสามารถฝากออมได้เพื่อการศึกษา
7. เด็กสามารถกู้ได้ปีละ 2 ครั้งก่อนเปิดเทอม
8. เด็กกู้เพื่อการศึกษาเสียดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อเดือน

9. หักดอกเบี้ยทันทีเมื่อมารับเงินกู้
10. การชำระเงินกู้คืนต้องส่งคืนทุกวัน
11. การกู้มีการค้ำประกัน
12. ในครอบครัวสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้หลายคน

โครงสร้างกลุ่มและการบริหารจัดการ

1. ไม่มีการตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานดูแลกลุ่มสัจจะออมรายวัน
2. การเก็บรวบรวมเงินฝากออม การจัดคิวผู้กู้ การจ่ายเงินกู้ การเก็บเงินกู้ชำระคืน ดำเนินการโดยหัวหน้าสายทำหน้าที่ และติดต่อกับศูนย์ประสานงานธนาคารสัจจะออมรายวัน
3. มีสมาชิกบางส่วนติดต่อ ฝากออม กู้ และชำระหนี้เงินกู้ โดยตรงกับศูนย์ประสานงานกลุ่มสัจจะออมรายวันชุมชนเขตห้วยขวาง

หลักฐานเอกสารการเงินและบัญชี

1. สมาชิกมีสมุดประจำตัว
2. หัวหน้าสายมีแบบฟอร์มใบเก็บเงินรายวัน

สถานการณ์กลุ่ม

กลุ่มสัจจะออมรายวันเพชรพระราม มีสมาชิกประมาณ 78 ราย และเหลือหัวหน้าสายรับผิดชอบดูแลเพียง 1 คน เท่านั้นสมาชิกบางส่วนติดต่อศูนย์ฯ โดยตรง เมื่อถามถึงความหมายของคำว่าสวัสดิการ หัวหน้าสายจากชุมชนเพชรพระรามให้ความเห็นว่าหมายถึง "การนำเงินจากรัฐบาลมาช่วยเหลือคนด้อยโอกาสเด็กกำพร้า คนพิการ หรือคนชรา ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และการช่วยเหลือนั้นถือว่าเป็นการช่วยเหลือโดยการให้เปล่า" สำหรับการที่กลุ่มนำเงินมาปล่อยให้สมาชิกกู้นั้นไม่ถือว่าเป็นสวัสดิการที่ทางกลุ่มจัดให้ เพราะมีการคิดดอกเบี้ย

หัวหน้าสายจากชุมชนเพชรพระรามแสดงความเห็นต่อการจัดสวัสดิการว่า "คงจะเป็นรูปแบบใหม่ที่น่าสนใจเหมือนกัน ถ้ามีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกได้ สมาชิกทุกคนคงอยาก่วมกันออมมากกว่านี้ เพราะที่ผ่านมาเคยได้ยินผู้นำพูดเหมือนกัน แต่ไม่เข้าใจ และคิดว่าไม่น่าจะทำได้ มีชาวบ้านบางคนพูดให้ฟังว่า ถ้ากลุ่มมีการจัดสวัสดิการคงต้องมีการเก็บเงินสวัสดิการเพิ่ม แต่ถ้าเป็นอย่างนั้นสมาชิกคงไม่เอาด้วยแน่ ควรมีการปรึกษากันอีกที เพราะที่ผ่านมาแล้วกลุ่มล้มเหมือนกัน"

ประเภทของสวัสดิการที่หัวหน้าสายจากชุมชนเพชรพระรามเสนอนั้น มีความเห็นว่าประเภทของการจัดสวัสดิการอันดับแรกควรจัดในรูปของเงินปันผลให้แก่สมาชิก เนื่องจากอาจจะมีสมาชิกบางส่วนที่สนใจและเคยได้ยินสมาชิกพูดถึงกันอยู่เหมือนกันและอาจเป็นแรงจูงใจของ

สมาชิกบางส่วนที่มีความต้องการเงินปันผล การจัดสวัสดิการอันดับรองลงมาคือด้านการรักษาพยาบาล ถึงแม้จะมีบัตรทอง 30 บาท รักษาทุกโรคแต่บางครั้งสมาชิกบางคนก็ไม่มีเงินจ่ายแม้กระทั่งค่ารถเดินทางไปรักษา แต่เพื่อเป็นการช่วยเหลือเบื้องต้นควรจ่ายให้กับสมาชิกบางส่วน ถ้าสมาชิกคนใดที่มีบัตรประกันสังคม หรือรักษาพยาบาลฟรีอยู่แล้วก็ไม่ต้องจ่าย ให้จ่ายด้านอื่นแทน เช่น ถ้าป่วยและจำเป็นต้องเข้าพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลควรมีการจัดของเยี่ยมเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่สมาชิก ส่วนความเห็นในการจัดสวัสดิการชุมชนอันดับที่ 3 คือสวัสดิการฌาปนกิจศพ สำหรับสมาชิกควรจ่ายในรูปเงินช่วยเหลือครอบครัว หรือถ้าเป็นสมาชิกในครอบครัวควรช่วยในเรื่องพวงหรีด หรือสินน้ำใจแทน ส่วนอันดับสุดท้ายมีความเห็นเหมือนกันคือ ควรเป็นการจัดสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน แต่ควรมีการคัดเลือกกันก่อน

หัวหน้าสายจากชุมชนเพชรพระรามให้ความเห็นต่อประโยชน์ที่ได้รับในการจัดสวัสดิการให้สมาชิกว่า "ประโยชน์ที่สำคัญที่สุดในขณะนี้คงจะเป็นกลุ่มสัจจะออมรายวัน เพราะยังมีข่าวลือว่ากลุ่มจะล้ม แต่ถ้ามีรูปแบบที่ชัดเจน มีการจัดในรูปแบบที่เห็นผลได้จริง คงจะทำให้กลุ่มฟื้นกลับมาเหมือนเดิม และประโยชน์ต่อไปคือสมาชิกคงจะดีใจถ้าถึงสิ้นปีมีการปันผล"

สำหรับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่ทราบเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการของกลุ่ม นายด้อยบอกว่าไม่เคยทราบปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มเลยและไม่เคยเห็นว่ากลุ่มจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกนอกจากสวัสดิการเงินกู้เท่านั้น ขณะนี้กลุ่มประสบปัญหาคือเก็บเงินออมและเงินที่สมาชิกกู้ยืมไปไม่ได้ สมาชิกหรือหัวหน้าสายบางคนโกง ไม่ยอมจ่าย หรือหนีก็มีหลายราย ผู้นำใจดีเกินไป บางคนอ้างว่าลูกป่วยก็ให้ การกู้เงินไม่มีการทำสัญญาไม่ว่าจะมากหรือน้อย เมื่อเก็บเงินไม่ได้ จึงไม่สามารถเอาผิดกับสมาชิกหรือหัวหน้าสายได้ อยากให้มีการทำสัญญากับพวกที่กู้ยืมเงินกันทุกคน เพื่อความมั่นใจของกลุ่มและสมาชิกคนอื่น ๆ ควรกำหนดมาตรการสำหรับผู้ที่ไม่จ่ายเงินคืนกลุ่มร่วมกัน เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

สำหรับข้อเสนอแนะต่อการจัดรูปแบบสวัสดิการของกลุ่มหัวหน้าสายจากชุมชนเพชรพระรามเห็นว่า "ควรจัดเงินออกเป็น 4 ส่วนเท่า ๆ กัน คือเงินปันผล 1 ส่วน เงินสำหรับคนทำงาน 1 ส่วน เงินสำหรับการจัดสวัสดิการสำหรับสมาชิก 1 ส่วน และเงินกองทุนสำรอง 1 ส่วน โดยแยกบัญชีกันไว้ไม่ให้มาปนกัน สำหรับสวัสดิการเงินกู้นั้นถ้าไม่พอไม่ควรนำเงินส่วนอื่นไปใช้เพราะจะทำให้มีปัญหายอดเงินพันกันอีก และควรมีคณะกรรมการร่วมกันตรวจสอบรายงานการเงินทุกเดือน เพื่อที่จะได้รู้สถานการณ์การเงินของกลุ่มและความก้าวหน้าในการจัดสวัสดิการกลุ่ม"

แนวการสนทนาหรือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกหัวหน้าสาย (In – depth Interview)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

- ชื่อสกุล
- อายุ/เพศ
- ระดับการศึกษา
- ศาสนา
- สถานภาพการสมรส
- จำนวนสมาชิกในครอบครัว
- อาชีพหลัก/อาชีพรองและรายได้
- ถิ่นกำเนิด/ภูมิลำเนา
- ตำแหน่งทางสังคม (ในอดีต/ปัจจุบัน)
- ตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบในกลุ่มออมทรัพย์
- ประสบการณ์การฝึกอบรม/สัมมนา/ศึกษาดูงาน
- ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม
- ทักษะต่อกลุ่มออมทรัพย์
- ผู้ชักนำ/เหตุจูงใจเข้าร่วมกลุ่มออมทรัพย์

ส่วนที่ 2 ความเห็นเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชน

- ความเข้าใจความหมายของคำว่า "สวัสดิการ"
- สวัสดิการที่กลุ่มจะออมรายวันจัดให้ด้านใดที่ท่านทราบ
- ชุมชนของท่านเคยได้รับสวัสดิการจากกลุ่มจะออมรายวันด้านใดบ้าง
- ท่านคิดว่ากลุ่มจะออมรายวันควรจัดบริการสวัสดิการด้านใดบ้างเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชนของท่าน
- งบประมาณการให้สวัสดิการแบบให้เปล่าควรเป็นด้านใดบ้าง และวงเงินที่ให้ในแต่ละประเภทควรเป็นเท่าไร
- ท่านคิดว่าการจัดสวัสดิการของกลุ่มจะออมรายวันสามารถเป็นแรงจูงใจให้สมาชิกในชุมชนของท่านส่งเงินออมหรือเงินกู้ตรงเวลาหรือไม่และมีประโยชน์อย่างไร
- ท่านจะมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการกลุ่มจะออมรายวันอย่างไรเพื่อให้เกิดความโปร่งใส และความยั่งยืนของการจัดสวัสดิการ

กรณีศึกษาที่ 1 ตัวแทนสมาชิกจากชุมชนทับแก้ว

ปัจจุบันอายุ 29 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 นับถือศาสนาพุทธ แต่งงานแล้ว มีบุตร 5 คน มีอาชีพค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ส่วนสามีประกอบอาชีพรับจ้างส่งของทั่วไป มีรายได้ไม่แน่นอนรายได้โดยรวมทั้งสองคนต่อเดือนประมาณ 6,000 บาท ทั้งคู่มีภูมิลำเนาจากจังหวัดปราจีนบุรี เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนทับแก้ว 10 กว่าปี แล้ว เนื่องจากพี่สาว พ่อและแม่ ชักชวนกันเข้ามาทำงาน สมาชิกรายนี้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ปลายเดือนสิงหาคม 2545 มีพี่สาวเป็นคนชักชวนสมัครเข้าเป็นสมาชิกโดยให้เหตุผลว่าสมัครเพื่อกู้เงินไปปลดหนี้ในระบบ ดอกเบี้ยเพียงร้อยละ 5 บาทต่อเดือนเท่านั้น ไม่ต้องมีเอกสาร ไม่ต้องมีการค้ำประกัน หรือใช้หลักทรัพย์ใด ๆ และเงินที่ทางกลุ่มให้สมาชิกมากู้เป็น "เงินหลวง" สมาชิกรายนี้เคยกู้เงินกลุ่มไปปลดหนี้ในระบบ 3 ครั้ง ๆ ละ 5,000 บาท เป็นเงินทั้งสิ้น 15,000 บาท และนอกจากนั้นทางกลุ่มยังช่วยไถ่ถอนบ้านที่ตนเองนำไปจำนองกับบุคคลภายนอกเป็นเงินถึง 40,000 บาท ขณะนี้ยังคงผ่อนใช้หนี้กลุ่มวันละ 150 บาท ถ้าวันไหนไม่มีก็บอกกับผู้นำกลุ่ม สำหรับกลุ่มนี้จะออมรายวันนั้น นางหวานได้แสดงความเห็นว่า เป็นองค์การการเงินที่ดี ช่วยคนจนได้จริง ถ้าไม่มีกลุ่มออมทรัพย์แห่งนี้ ก็คงไม่มีคนช่วยลูก ๆ ก็คงไม่มีบ้านอยู่

สำหรับความเข้าใจของ คำว่า "สวัสดิการ" นั้น สมาชิกรายนี้ยิ้มและตอบว่าไม่เข้าใจมากนัก แต่คิดว่าน่าจะเป็นการช่วยเหลือคนยากคนจน โดยการให้เปล่า จากภาครัฐบาล ผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือส่วนใหญ่จะเป็นเด็ก คนพิการ สำหรับคำว่า "สวัสดิการชุมชน" นั้น นางหวานไม่ตอบและบอกไม่รู้จะอธิบายอย่างไร

เมื่อผู้วิจัยได้ตามถึงการรับรู้ในการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกนั้น สมาชิกรายนี้บอกว่าไม่เคยรับรู้เลย เคยแต่กู้เงินอย่างเดียว ได้ยินแต่ผู้นำกลุ่มพูดว่า จะมีการจัดสวัสดิการแต่ก็ไม่ได้สนใจมากนักและไม่รู้ว่ากลุ่มดำเนินการอะไรเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการลงไปบ้าง เพราะไม่เคยมีการประชุม หรือไม่เคยได้ยินหัวหน้าสายมาบอกกล่าวให้ฟัง แต่ถ้ามีการจัดสวัสดิการขึ้นสำหรับสมาชิกก็ดี และอยากให้มีการปันผลบ้าง เพราะเอาเงินของเราฝาก เมื่อกู้เงินจากกลุ่มก็เอาเงินของเราค้ำประกันแต่ไม่แน่ใจว่าเงินปันผลนั้นเป็นสวัสดิการอย่างหนึ่งหรือไม่ รองลงมาคือเรื่องการเจ็บป่วยอยากให้มีการจัดสวัสดิการสำหรับผู้ป่วย อันดับต่อมาควรจัดสวัสดิการสำหรับสมาชิกหรือครอบครัวของสมาชิกที่เสียชีวิต สุดท้ายคือการจัดสวัสดิการสำหรับสมาชิกที่คลอดบุตร

ส่วนการจัดสรรงบประมาณนั้นสมาชิกรายนี้ไม่มีความรู้มากนัก แต่อยากให้มีการจัดแบ่งเงินออกเป็นประเภท ๆ หรือเป็นกอง ๆ สำหรับการจัดสวัสดิการโดยเฉพาะ สำหรับจำนวนที่ให้เปล่านั้นควรจัดให้คนคลอดบุตรรายละ 500 บาท สำหรับสมาชิกที่เสียชีวิตรายละ 1,000 บาท

ส่วนการเจ็บป่วยนั้นอาจจะในรูปของเงินกู้ดอกเบี้ยร้อยละ 2-3บาทต่อเดือน สมาชิกรายนี้ ยังให้ข้อคิดเห็นอีกว่าถ้ากลุ่มทำได้จริง สมาชิกคนอื่น ๆ คงจะส่งเงินออมและชำระเงินกู้ดีขึ้น และที่สำคัญคือจะได้สบายใจเมื่อปัญหาขึ้นภายในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นการเจ็บป่วยหรือการตาย สมาชิกคนไหนที่ลาออกไม่ควรรับใหม่ จะได้เป็นบทเรียนแก่สมาชิกที่ให้รายกลุ่มและโอนเงินของกลุ่มไป

การมีส่วนร่วมของสมาชิกต่อการจัดสวัสดิการนั้น สมาชิกรายนี้ บอกว่าในชุมชนทับแก้วนั้นสมาชิกที่มีการศึกษาสูง ๆ หายาก สมาชิกส่วนใหญ่จะไม่ค่อยอยากยุ่งนักและจะปล่อยให้ป็นหน้าที่ของหัวหน้าสาย เนื่องจากหัวหน้าสายคนใหม่นั้นเป็นที่เกรงใจของสมาชิกทุกคน เป็นกรรมการของชุมชน และเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เก็บค่าไฟส่งให้กับเจ้าของไฟฟ้า ป้าแกเป็นคนตรงถ้าไม่ยอมจ่ายเงินออมหรือเงินชำระคืน แกจะคัดชื่อออกทันที ยกเว้นถ้ามาบอกถึงปัญหาและเหตุผล แกไม่ว่า การคัดสมาชิกหัวหน้าสายจะไม่รับพวกที่เล่นการพนัน ปัจจุบันจึงมีสมาชิกในกลุ่มเพียง 18 คน เท่านั้น แต่สมาชิกทุกคนก็จะได้รับการดูแลจากป้าอย่างดี ถ้าเงินกลุ่มยังไม่พอจ่ายสมาชิกที่ต้องการกู้ หัวหน้าสายจะสำรองจ่ายไปให้ก่อน

สำหรับปัญหาที่ทราบของกลุ่มนั้นเท่าที่จะเป็นเรื่องของการปล่อยเงินกู้ สมาชิกหลายคนบ่นว่า ส่งออมดี มาตลอดแต่เมื่อถึงเวลาจะกู้ปรากฏว่ากู้ไม่ได้ หรือไม่ก็ทยอยจ่ายเงินให้ ทำให้บางครั้งไม่ทันต่อความจำเป็นที่จะใช้ จึงทำให้สมาชิกของชุมชนลดน้อยลงไปมาก และสมาชิกรายนี้ยังเล่าต่อว่าสมาชิกก็มีส่วนสำคัญเหมือนกันคือ สมาชิกบางคนเมื่อกลุ่มปลดหนี้จนครบให้แล้วก็ไม่ยอมจ่ายเงินใช้กลุ่ม อ้างว่าไม่มี และถือว่าเป็นเงินหลวง สมาชิกบางคนก็ทำให้ฟ้อง หัวหน้าสายบางคนก็โอนเงินกลุ่มหนีไปก็มี ไม่รู้จะช่วยอย่างไร ทุกวันนี้ส่งเงินใช้กลุ่มวันละ 150 บาท ก็เกรงใจผู้นำเหมือนกัน

กรณีศึกษาที่ 2 สมาชิกจากชุมชนโรงปูนใต้

สมาชิกรายนี้ ปัจจุบันอายุ 43 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 นับถือศาสนาพุทธ สถานภาพสมรส มีอาชีพรับจ้างทำพรมเช็ดเท้าส่วนอาชีพเสริมคือรับจ้างซักผ้า สมาชิกประกอบอาชีพขับรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง มีบุตรชาย 2 คน และบุตรสาว 1 คนบุตรสาวเสียชีวิตไปแล้วเมื่อเดือนพฤศจิกายนที่ผ่านมา รายได้โดยรวมทั้งครอบครัวประมาณเดือนละ 9,000 บาท เป็นคนจังหวัดฉะเชิงเทรา เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนโรงปูนใต้เมื่อ 9 ปี ที่ผ่านมา เนื่องจากได้สามีเป็นคนในชุมชนนี้ สามีครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมรายวันตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2545 โดยการแนะนำจากเพื่อนบ้าน และได้ยินชื่อเสียงของผู้นำกลุ่มมานาน เพื่อนบ้านแนะนำว่ามีชาวบ้านในชุมชนสามีครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์แห่งนี้ได้ไม่นานก็สามารถกู้เงินเพื่อการประกอบอาชีพได้แล้ว เมื่อฟังกฎ กติกา จากเพื่อนบ้านยิ่งทำให้เกิดความสนใจมากขึ้น คือไม่ต้องใช้หลักฐานอะไรมาก นอกจากลำเนาทะเลียบบ้าน เงินค่าสมัคร 50 บาท และเงินออมเท่าไรก็ได้แต่ไม่ต่ำกว่า 10 บาท สามีครไม่ถึงอาทิตย์ก็กู้ได้แล้ว หลักฐานการกู้เงินไม่ต้องมีสัญญาอะไร นอกจากนำสมุดฝากออมไปให้คนทำงานที่กลุ่มทำให้และแจ้งความประสงค์ว่าขอกู้เป็นเงินเท่าไร ถ้ากลุ่มยังไม่พร้อมจ่ายในวันนั้นก็ขึ้นชื่อผู้กู้ไว้ที่กระดานดำ สิ่งที่จูงใจในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มคือ ฝากออมไว้เพื่อกู้ในยามฉุกเฉินเนื่องจากดอกเบี้ยถูกกว่าเงินนอกระบบมาก เพียงร้อยละ 5 บาทต่อเดือน

สำหรับความเข้าใจของคำว่า "สวัสดิการ" สมาชิกรายนี้ บอกว่า "คือการให้ การช่วยเหลือ คนยากจน คนพิการ เด็กที่ไม่มีพ่อแม่ ให้มีที่อยู่อาศัย หรือให้มีชีวิตที่ดี จากรัฐบาลหรือการรักษาโรคด้วยบัตรทอง 30 บาท ก็ถือว่าเป็นสวัสดิการที่รัฐจัดให้เหมือนกัน" ส่วน "สวัสดิการชุมชน" หมายถึง การที่รัฐให้เงินช่วยเหลือภายในชุมชนสำหรับคนในชุมชนเช่นการสร้างศูนย์เด็กเล็ก การสร้างหอกระจายข่าว เป็นต้น

เมื่อถามถึงสวัสดิการที่กลุ่มกำหนดขึ้นนั้น สมาชิกรายนี้ บอกว่าไม่เคยทราบและไม่เคยได้ยินใครพูดถึงเลย เพราะกลุ่มจะเน้นเรื่องการกู้ยืมเงินมากกว่าการจัดสวัสดิการ แต่กลุ่มเคยช่วยเหลือลูกสาวในเรื่องค่ารักษาพยาบาลโดยการให้ยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ยเป็นเงิน 10,000 บาท เนื่องจากลูกสาวป่วยเป็นโรคไขกระดูกหรือบางคนเรียกว่า โรคเลือด การตรวจของหมอจำเป็นต้องเจาะเลือดซึ่งการเจาะเลือดนั้นต้องเจาะทั้ง 3 คนที่น้องเพื่อต้องการทราบกรุ๊ปเลือดและเพื่อหาไขกระดูกที่สามารถปลูกถ่ายด้วยกันได้จำเป็นต้องใช้เงินถึง 9,000 บาท เพราะบัตรทอง 30 บาท รักษาทุกโรคนั้นไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายดังกล่าว น้องสาวของสมาชิกรายนี้จึงไปเล่าให้กับผู้นำกลุ่มฟัง และได้รับการช่วยเหลือจากกลุ่มดังกล่าว และปัจจุบันลูกสาวได้เสียชีวิตไปแล้วสมาชิกรายนี้ บอกว่านี่อาจจะเป็นสวัสดิการอย่างหนึ่งที่ช่วยเหลือสมาชิกของกลุ่มในยามเดือดร้อน

สมาชิกรายนี้ เสนอว่าถ้ามีการจัดสวัสดิการสำหรับสมาชิกนั้น สิ่งแรกที่ยากให้มีมานานแล้วคือเงินปันผลเหมือนกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไปบางคนฝากเพื่อต้องการเก็บเงินก็มี ฝากแล้วไม่ได้อะไรนอกจากการกู้สมาชิกที่มีเงินก็ไม่จำเป็นต้องฝาก สิ่งต่อมาที่เกิดขึ้นกับครอบครัวของตัวเองคือการรักษาพยาบาล การคลอดบุตรและการฉาปนกิจ ตามลำดับ สำหรับงบประมาณต่าง ๆ นั้นควรดูว่ากลุ่มมีนโยบายอย่างไรก่อน แต่ถ้าเป็นตัวเองอยากให้กลุ่มจัดให้ทั่วถึงสมาชิกทุกคนอย่างยุติธรรม เช่นถ้าจะจ่ายให้กับสมาชิกที่คลอดบุตรอาจจะคนละ 300 บาทแต่ควรดูงบประมาณของกลุ่มก่อน ถ้าช่วยเหลือสมาชิกแล้วทำให้กลุ่มเกิดปัญหาเหมือนที่ผ่านมาก็ไม่ต้องจัด แต่ถ้าจัดแล้วออกมาทำให้กลุ่มอยู่ได้ สมาชิกพอใจ สิ่งก็ตามมาสมาชิกก็จะส่งออมตีขึ้น แต่อาจมีสมาชิกบางส่วนที่อาจไม่สนใจก็ได้ เพราะคนในชุมชนแออัดเป็นพวกเขาเข้ากินค่า ผลประโยชน์ที่ได้รับจึงมาก่อนการเสียสละ

การเข้าร่วมการจัดสวัสดิการนั้นอยากให้มีการคัดเลือกสมาชิกที่มีความสนใจเข้าร่วมในการเสนอความต้องการด้วย แต่ไม่แน่ใจว่าจะมีใครสนใจหรือไม่ เพราะพวกเราต้องทำงานกันทุกวัน ถ้าหยุดทำงานก็หมายถึงรายได้นั้นหยุดไปด้วย หรือถ้ากลุ่มจะจัดอย่างไรก็ทำตามนั้น แต่ขอให้กระจายข้อมูล ข่าวสาร ให้สมาชิกทราบด้วย

ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มนั้น นางจลวยบอกว่า ไม่ทราบเลย เพราะไม่ได้สนใจมากนัก เนื่องจากลูกสาวป่วยแล้วก็มาเสียชีวิต หลังจากนั้นก็ต้องทำมาหากินต่อ แต่ถ้ากลุ่มต้องการให้ช่วยเหลืออะไรก็จะช่วย เท่าที่ทราบขณะนี้กลุ่มประสบปัญหาในเรื่องการเก็บเงินจากสมาชิกคืนกลับมาที่กลุ่มนั้นได้น้อยมาก และเห็นทางผู้นำบ่นว่าเหนื่อยและท้อแท้มาก เมื่อถามเพื่อนบ้านที่กู้เงินกลุ่มไปและยังไม่ชำระเงินคืน ก็ได้รับคำตอบว่า ยังไม่มีแต่ก็เห็นจ่ายหนี้จนกระบายได้ทุกวัน สงสารผู้นำมากแต่ก็ไม่รู้จะช่วยอย่างไร

กรณีศึกษาที่ 3 สมาชิกจากชุมชนเพชรพระราม

สมาชิกรายนี้ อายุ 62 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 นับถือศาสนาพุทธ เป็นหม้าย มีบุตร 3 คน มีอาชีพค้าขาย มีรายได้ประมาณเดือนละ 6,000 บาท บุตรทุกคนทำงานกันหมดแล้ว เป็นคนในชุมชนเพชรพระรามตั้งแต่เกิด ปัจจุบันดำรงตำแหน่งกรรมการชุมชนเพชรพระราม มีประสบการณ์ในการอบรมผู้นำชุมชน และเป็นตัวแทนของชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของเขต เป็นผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับสมาชิกสภาผู้แทนเขตห้วยขวาง และที่สำคัญเป็นผู้ที่ชักนำคนในชุมชนเพชรพระรามเข้าร่วมการออมเงินกับกลุ่มสัจจะออมรายวัน เขาเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ตั้งแต่กลุ่มยังมีลักษณะการออมแบบรายเดือนอยู่ เกือบ 3 ปีแล้ว แต่ไม่ยอมเป็นหัวหน้าสายเนื่องสายตาไม่ดี และอ่านหนังสือไม่ค่อยออก สมาชิกรายนี้ บอกว่า ความจริงกลุ่มออมทรัพย์แห่งนี้ น่าจะเติบโตไปด้วยดี เพราะสมาชิกส่วนใหญ่ของชุมชนก็ส่งออมกันดีมาตลอด แต่กลุ่มเริ่มประสบปัญหาตั้งแต่ ผู้นำขายฐานสมาชิกไปยังชุมชนข้างเคียง และไม่มีการลงพื้นที่ตรวจสอบการทำงานของหัวหน้าสายแต่ละชุมชน เคยห้ามผู้นำกลุ่มเหมือนกัน แต่ได้รับคำตอบว่า ทุกคนที่มาขอความช่วยเหลือเดือดร้อนกันมาก และอีกอย่างความรุนแรงจากนั้นออกระบบในช่วงนั้นเยอะจริง ๆ มีการตบตีทำร้ายชาวบ้านกันทุกวัน สมาชิกรายนี้ เล่าว่า บางครั้งมีสมาชิกมานั่งร้องไห้ขอความช่วยเหลือเรื่องเงินบอกว่าลูกไม่สบาย ผู้นำสงสารก็ช่วยเหลือไป ต่อมาผู้นำจึงรู้ว่าสมาชิกโกหก นำเงินที่ได้นั้นไปเล่นการพนันต่อ

ความสนใจต่อการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์แห่งนี้คือตัวผู้นำกลุ่มเอง เนื่องจากรู้จักกันเป็นการส่วนตัวอยู่แล้ว และเห็นว่าผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่ตั้งใจจริงในการทำงานกลุ่มออมทรัพย์ ประกอบกับขณะนั้นในชุมชนเพชรพระรามมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์รายเดือนเช่นกัน แต่ประสบปัญหาความไม่โปร่งใสของคณะกรรมการชุมชน สมาชิกไม่สามารถกู้เงินได้จริง เกิดความขัดแย้งกันเองระหว่างคณะกรรมการ เมื่อเห็นว่าทางกลุ่มออมทรัพย์ของอามานะห์ มีการแก้ปัญหากันได้จริงในชุมชนทำให้ไปขอเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มดังกล่าวและถือว่าเป็นชุมชนแรกที่เข้าร่วมกิจกรรมการออมของกลุ่มออมทรัพย์อามานะห์

สมาชิกรายนี้ ได้อธิบายความหมายของ "สวัสดิการ" ว่าหมายถึง "การช่วยเหลือจากรัฐบาลสำหรับคนพิการ เด็กกำพร้า ผู้สูงอายุ ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในด้านที่อยู่อาศัย อาหาร การศึกษา" สำหรับ "สวัสดิการชุมชน" นั้นหมายถึง "สิ่งที่ชุมชนช่วยเหลือกันเอง โดยที่ไม่มีภาครัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่นการร่วมมือกันสร้างทางเดินในชุมชน การช่วยเหลือกันระหว่างชุมชนที่เกิดไฟไหม้"

สมาชิกรายนี้ บอกว่าจากการที่ตนเองเคยมีโอกาสไปดูงานกลุ่มออมทรัพย์ตามที่ต่าง ๆ พบว่ามีการจัดสวัสดิการมากมายหลายแบบ แต่ไม่เคยพบว่าสมาชิกของกลุ่มต้องการสวัสดิการอะไร อาจเป็นเพราะไม่มีการสำรวจความเห็นของสมาชิก ก็ได้ เคยเห็นผู้นำพูดในครั้งที่จัดตั้งกลุ่ม ล้ำจะออมรายวันเหมือนกันว่าจะมีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก และเคยเห็นว่ามีการจัดพิมพ์แล้วติดไว้ที่ศูนย์ประสานงานของกลุ่ม แต่ก็กิจกรรมของกลุ่มส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องการออมเงิน การกู้เงินมากกว่า และไม่รู้ว่าการจัดสวัสดิการหรือยัง จนกระทั่งมีข่าวว่าจะมีการฟื้นฟูกลุ่ม โดยนำสวัสดิการมาช่วยเหลือสมาชิกที่ยังร่วมกิจกรรมกลุ่มอยู่ แต่ไม่แน่ใจเหมือนกันว่าจะทำให้สมาชิกพอใจแค่ไหน แต่ถ้ามีเงินปันผลหรือมีเงินช่วยเหลือจาก พอช.ส่วนหนึ่งมาช่วยในเรื่องการจัดสวัสดิการ คงจะดีกว่า และอาจทำให้สมาชิกบางส่วนสงออมหรือชำระเงินกู้ดีขึ้น

สมาชิกรายนี้ เสนอว่าถ้ามีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก สิ่งแรกคิดว่าสมาชิกคงจะพึงพอใจคือเงินปันผล แต่ไม่แน่ใจว่ากลุ่มสามารถทำได้หรือไม่เนื่องจากผู้นำกลุ่มเป็นมุสลิม อาจจะผิดกฎของศาสนา รองลงมาคือการรักษาพยาบาล การฌาปนกิจศพ และการคลอดบุตร ตามลำดับ และกล่าวว่าการที่มองเห็นความสำคัญของการรักษาพยาบาลเป็นอันดับรองลงมาจากเงินปันผลเนื่องจากความจริง บัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรคนั้น บางครั้งสมาชิกก็ไม่มีเงินจ่ายหรือค่ารถอีกบ่อยครั้ง ช่วยค่ารถให้กับชาวบ้านในชุมชน หรือต้องมียาแก้ปวดต่าง ๆ ไว้ที่บ้านเป็นประจำ

ความโปร่งใสในการจัดการเกี่ยวกับสวัสดิการของกลุ่มนั้น อยากให้ทุกคนมีส่วนร่วมแต่ก็เป็นไปได้ยาก เพราะวิถีชีวิตของคนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเห็นว่าไม่ใช่ธุระของตัวเอง แต่ควรมีการหารือร่วมกันภายในกลุ่มและตัวแทนของสมาชิกแต่ละชุมชนอีกครั้ง เพราะขณะนี้กลุ่มประสบปัญหามาก ผู้นำพยายามหาทางช่วยเหลือสมาชิกตลอดเวลา แต่ถ้าสมาชิกไม่ช่วยเหลือกันบ้างก็คงเหมือนเดิม สำหรับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการนั้นไม่เคยทราบเพราะผู้นำไม่เคยพูดถึง ได้ยินแต่ว่าเก็บเงินสมาชิกไม่ได้ หัวหน้าสายนี้ อาจจะล้มกลุ่มบ้าง จนกระทั่ง พอช.เสนอแนวทางในการฟื้นฟูกลุ่มขึ้นมาใหม่

กรณีศึกษาที่ 4 สมาชิกจากชุมชนโรงปูนเหนื่อ

สมาชิกรายนี้ ปัจจุบันอายุ 45 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 7 นับถือศาสนาพุทธ เป็นหม้าย ประกอบอาชีพรับจ้างทำพรมเช็ดเท้า ส่วนสามีแยกทางกันนานแล้ว มีบุตร 3 คน บุตรคนโตทำงานแล้วอยู่จังหวัดชลบุรีและกำลังศึกษาอยู่ 2 คน รายได้ต่อครอบครัวประมาณเดือนละ 9,500 บาท นางวรรณณาเป็นชาวอุบลราชธานี เข้ามาอยู่ในชุมชนเนื่องจากเพื่อนชักชวนมาทำงานในกรุงเทพฯ และเมื่อเก็บเงินได้ส่วนหนึ่งจึงซื้อบ้านต่อจากเพื่อนบ้านคนที่แนะนำมา เนื่องจากเพื่อนตงงานจึงกลับไปอยู่อุบล อยู่ในชุมชนโรงปูนเหนื่อมาเกือบ 20 ปี แล้ว สมาชิกรายนี้ สมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ครั้งแรกเมื่อเดือนมกราคม 2545 ขณะนั้นกำลังเริ่มตั้งกลุ่มสัจจะออมรายวันใหม่ ๆ ผู้ที่ชักนำเข้าเป็นสมาชิกคือผู้นำกลุ่มแนะนำว่าถ้าจะสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มให้นำสำเนาทะเบียนบ้านถ่ายเอกสารมา 1 ใบ พร้อมกับค่าสมัคร 50 บาทพร้อมเงินออมครั้งแรก 100 บาท ส่งออม 3-4 วันก็เงินได้แล้ว ขณะนั้นสมาชิกรายนี้ บอกว่าตัวเองมีความจำเป็นในการใช้เงินเพื่อนำไปใช้หนี้ในระบบซึ่งเป็นหนี้อยู่ทั้งหมดประมาณ 5,000 บาท ผู้นำกลุ่มบอกว่าให้กู้ได้ไม่เกิน 5,000 บาท จึงไปสมัคร และหลังจากที่ส่งเงินออมแล้วสามารถกู้ได้จริง การส่งก็ส่งวันละ 70 บาท ส่งออมวันละ 20 บาท รวม 90 บาทต่อวัน ดึกว่าและดอกเบียดูกว่าหนี้ในระบบมาก เคยกู้เงินกลุ่มมา 3 ครั้งแล้ว ครั้งที่ 2 กู้ไปเพื่อลงทุนค้าขายแต่ขาดทุน ครั้งที่ 3 กู้ไปเพื่อรักษาลูกสาว ปัจจุบันยังคงมีหนี้ค้างอยู่กับกลุ่มแต่ไม่มากนัก จะกู้ก็ไม่ได้ข่าวว่าตอนนี้กลุ่มไม่ปล่อยเงินกู้ ปล่อยถอนอย่างเดียว

สมาชิกรายนี้ อธิบายความหมายของ "สวัสดิการ" ว่า หมายถึงการดำเนินการให้การช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาสเช่น เด็ก คนพิการ คนชรา หรือผู้ที่เป็นปัญหาต่อสังคมได้แก่ ผู้ที่ติดยาบ้าให้เข้ารับการรักษาพยาบาลฟรีโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย สำหรับ "สวัสดิการชุมชน" หมายถึง "การที่คณะกรรมการชุมชนร่วมกันช่วยเหลือคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม" เมื่อถามถึงการที่กลุ่มสัจจะออมรายวันปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกนั้น ไม่ถือว่าเป็นการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก แต่เป็นการช่วยเหลือสมาชิกจากการกู้เงินในระบบในอัตราดอกเบี้ยที่สูง

เมื่อผู้วิจัยทำความเข้าใจกับสมาชิกในเรื่องความหมายของสวัสดิการชุมชนแล้วถามถึงการจัดสวัสดิการที่กลุ่มสัจจะออมรายวันควรจัดให้แก่สมาชิกในช่วงฟื้นฟูกลุ่ม สมาชิกรายนี้ บอกว่า สิ่งแรกที่ต้องการที่สุดคือเงินปันผล เพราะในขณะที่ส่งเงินชำระคืนด้วยส่งเงินออมด้วย สมาชิกบางคนมียอดเงินออมสูงกว่ายอดเงินกู้ก็ ถ้าจะให้สมาชิกสนใจควรจะเป็นเงินปันผลมากกว่า สิ่งที่มาคือ การจัดสวัสดิการในเรื่องการรักษาพยาบาล การคลอดบุตร และการฌาปนกิจ

สำหรับวงเงินหรือการจัดสรรงบประมาณนั้นไม่รู้จะกำหนดอย่างไร อยากให้ผู้รับผิดชอบหรือคณะกรรมการเป็นผู้จัดให้มากกว่า ทุกวันนี้กลุ่มก็ช่วยเหลือสมาชิกอย่างมากแล้ว

เมื่อถามถึงการที่กลุ่มเคยจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกนั้นสมาชิกรายนี้ กล่าวว่าไม่เคยรู้เรื่อง และไม่เคยเห็นว่าช่วยใครบ้าง เท่าที่ทราบก็เป็นการช่วยเหลือเด็กคนหนึ่งที่ย้ายแต่เป็นการให้ยืมเงินโดยไม่คิดดอกเบี้ย ไม่เคยได้ยินสมาชิก หรือหัวหน้าคนไหนพูดถึงเรื่องนี้เลย ไม่แน่ใจว่ามีหรือเปล่าเพราะผู้นำไม่มีคอยให้ความรู้ในเรื่องนี้มากนัก

สำหรับปัญหาของกลุ่มเท่าที่ทราบและเคยเห็นผู้นำกลุ่มให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกนั้น ไม่ว่าจะเป็นช่วยเหลือแก่สมาชิกหลายรายในการปลดหนี้ในระบบหรือให้เงินกู้ไปเพื่อประกอบอาชีพ เมื่อช่วยเหลือไปแล้วสมาชิกหรือหัวหน้าสายหลายรายก็ไม่นำเงินมาใช้หนี้คืนกลุ่ม อ้างว่าไม่มีบ้าง เป็นเงินหลวง บ้าง ถ้ามีการจัดสวัสดิการอยากให้มีการคัดเลือกสมาชิกใหม่ทั้งหมด และคิดว่าถ้ากลุ่มทำได้จริงก็จะทำให้สมาชิกดีใจไม่น้อย อาจเป็นสิ่งที่ทำให้สมาชิกส่งเงินออมดีขึ้นก็ได้

กรณีศึกษาที่ 5 สมาชิกจากชุมชน ส.พัตยา

สมาชิกผู้ชายรายนี้ ปัจจุบันอายุ 47 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นับถือศาสนาพุทธ แต่งงานแล้ว มีบุตร 5 คน ประกอบอาชีพขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ส่วนภรรยาค้าขายอยู่ภายในชุมชน ส.พัตยา มีรายได้ต่อครอบครัวเดือนละประมาณ 12,000 บาท ทั้งคู่เป็นชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน ส.พัตยา ได้เกือบ 10 ปีแล้ว เนื่องจากขณะนั้น รับจ้างทำงานอยู่บริษัทแห่งหนึ่งในซอยศูนย์วิจัย และได้มาเช่าบ้านอยู่ภายในชุมชน ส.พัตยา เมื่อเจ้าของบ้านคนเดิมย้ายออกไป ตัวเองและครอบครัวจึงซื้อบ้านเช่าหลังดังกล่าว สมาชิกรายนี้ บอกว่าการที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มสัจจะออมรายวันเนื่องจากหัวหน้าสายเป็นผู้แนะนำ และเมื่อทราบกฎกติกา ต่าง ๆ ดูแล้วไม่ยุ่งยาก และไม่ซับซ้อนมากนัก ประกอบกับได้ยินชื่อเสียงของผู้นำกลุ่มเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ที่อามานะห์มานาน สมัครเข้าเป็นสมาชิกตั้งแต่เดือน กันยายน ที่ผ่านมา โดยเสียค่าสมัคร 50 บาท และฝากเงินออมครั้งแรก 50 บาท หลังจากนั้นมีการฝากออมมาเรื่อย ๆ ตั้งใจว่าจะเก็บเงินไว้สำหรับซื้อเสื้อวินมอเตอร์ไซด์รับจ้าง จนกระทั่งมีคนมาบอกขายเสื้อให้ จึงไปทำเรื่องกู้เงินที่กลุ่มแต่ได้รับคำตอบจากผู้นำว่าตอนนี้ไม่ปล่อยกู้ ปล่อยถนอมอย่างเดียว ตอนแรกโกรธมากเมื่อผู้นำกลุ่มเล่าถึงปัญหาให้ฟังจึงเข้าใจ แม้สอบถามหัวหน้าสายก็ได้รับคำตอบเหมือนกันคือกลุ่มไม่สามารถเก็บเงินกู้จากสมาชิกคืนมาได้ และหัวหน้าสายบางคนโกงเงินไป ปัจจุบันยังคงร่วมกิจกรรมกลุ่มเหมือนเดิม เนื่องจากผู้นำกลุ่มได้พยายามพูดคุยกับเจ้าของวินมอเตอร์ไซด์และให้มากเก็บเงินที่ศูนย์ประสานงานของกลุ่มเป็นรายวันแทน เกรงใจหัวหน้าสายเหมือนกัน แต่เมื่อข่าวว่าจะมีการฟื้นฟูกลุ่มขึ้นมาใหม่โดยการนำสวัสดิการต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือสมาชิกที่ยังคงอยู่นั้น และเห็นด้วยอย่างมาก เพราะสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนจน มีอาชีพหาเช้ากินค่ำ บางคนเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยเงินแม้กระทั่งไปหาหมอก็ก็นำไม่มี และที่สำคัญอาจเป็นสิ่งที่ทำให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่นในกลุ่มมากขึ้นกว่าในปัจจุบันก็ได้

เมื่อถามถึงคำว่า "สวัสดิการ" สมาชิกรายนี้ บอกว่าหมายถึง " การที่รัฐบาลให้การช่วยเหลือคนยากจนหรือคนด้อยโอกาสภายในประเทศไทยให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน" ส่วน "สวัสดิการชุมชน" หมายถึงการที่คนในชุมชนทุกคนร่วมมือกันแก้ปัญหาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือกันในงานแต่งงาน งานบวชนาค หรือแม้กระทั่งงานศพ

เมื่อสอบถามถึงการรับรู้ในเรื่องการจัดสวัสดิการที่กลุ่มเคยจัดให้แก่สมาชิกในชุมชน สมาชิกรายนี้ บอกว่าไม่เคยทราบเรื่องเลย และไม่เคยเห็นผู้นำกลุ่มหรือหัวหน้าสายพูดถึง มีเพียงเรื่องการกู้เงินเท่านั้น แต่ถ้ามีการจัดสวัสดิการแล้วสมาชิกรายนี้ บอกว่าควรมีการจัดเงินปันผลให้

แก่สมาชิกปีละครั้ง และต่อมาคือควรมีสวัสดิการในเรื่องที่อยู่อาศัย เนื่องจากที่ผ่านมาชุมชนเพชรพระรามเกิดไฟไหม้ถึง 2 ครั้ง ชุมชนโรงปูนเกิดไฟไหม้ 3 ครั้ง แล้ว จากเหตุการณ์ที่ผ่านมาทำให้ชาวบ้านหมดเนื้อหมดตัวจึงอยากให้กลุ่มมีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกที่เห็นความสำคัญในเรื่องที่อยู่อาศัยโดยขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากชุมชน ส.พัทยา เป็นชุมชนที่บุกรุกที่ดินของเอกชน อาจเกิดปัญหาไม่มีที่อยู่อาศัยถ้าเกิดการไล่ที่หรือเกิดไฟไหม้ อันดับต่อมาเป็นเรื่องของการรักษาพยาบาล และการฌาปนกิจ

เมื่อถามถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มในเรื่องการจัดสวัสดิการ หัวหน้าสายรายนี้ออกว่าไม่ทราบเรื่องมากนัก ว่ากลุ่มมีปัญหาอะไรบ้างเนื่องจากไม่เคยรู้เลยว่ากลุ่มจัดสวัสดิการอะไรส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับสมาชิกกู้เงินไม่ได้ และกลุ่มเก็บเงินจากสมาชิกไม่ได้ ถ้ามีการจัดสวัสดิการตัวเองพร้อมที่จะเข้าไปช่วยเหลือเต็มที่ และอยากทราบเหมือนกันว่ากลุ่มจะดำเนินการอย่างไรต่อไป

กรณีศึกษาที่ 6 สมาชิกจากชุมชนอามานะห์

สมาชิกสตรี ปัจจุบันอายุ 28 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 นับถือศาสนาอิสลาม สถานภาพโสด มีบิดามารดาและน้อง ๆ ที่ต้องรับผิดชอบรวม 5 คน เป็นบุตรคนโต ประกอบอาชีพค้าขายอาหารตามสั่ง โดยเปิดร้านอยู่ภายในชุมชนอามานะห์ มีรายได้เฉลี่ยประมาณเดือนละ 10,000 บาท ตัวน เป็นคนในชุมชนอามานะห์โดยกำเนิด สมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มตั้งแต่เริ่มตั้งกลุ่มออมทรัพย์อามานะห์พัฒนา ซึ่งเป็นกลุ่มออมทรัพย์รายเดือนในสมัยนั้นตั้งแต่ ปี 2540 การสมัครเข้าเป็นสมาชิกนั้น สมาชิกรายนี้ บอกว่าเนื่องจากผู้นำกลุ่มได้ชักชวนเข้าร่วมกลุ่มการออมเงินกันเองภายในญาติ พี่น้อง สมาชิกรายนี้ เป็นเพื่อนบ้านอยากเข้าร่วมกิจกรรมการออมด้วยจึงขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกตั้งแต่นั้นมา และได้กู้เงินเป็นคนแรกของกลุ่ม เพื่อให้ได้สำหรับการประกอบอาชีพและได้นำเงินดังกล่าวมาเปิดร้านอาหารตามสั่งจนถึงปัจจุบัน ระหว่างการเป็นสมาชิกเคยกู้เงินกลุ่มทั้งสิ้น 8 ครั้งด้วยกัน ส่วนใหญ่กู้ไปเพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพและเป็นค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว เนื่องจากต้องดูแลน้อง ๆ ที่กำลังเรียนอีก 5 คน ส่วนบิดานั้นมีอาชีพขับรถจับจ้างส่งพนักงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง

สมาชิกรายนี้ ออกตัวว่าไม่แน่ใจว่าถูกหรือไม่โดยให้ความหมายของ "สวัสดิการ" ว่าหมายถึงสิ่งที่รัฐจัดให้ประชาชน โดยเฉพาะประชาชนที่ด้อยโอกาส ยากจน ส่วน "สวัสดิการชุมชน" หมายถึง สิ่งที่คนในชุมชนจัดการช่วยเหลือกันเอง

เมื่อถามถึง สวัสดิการที่กลุ่มเคยจัดให้สมาชิกรายนี้ บอกว่า เคยได้ยินผู้นำกลุ่มพูดเหมือนกัน ว่าอยากจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกเหมือนกับกลุ่มออมทรัพย์อื่น ๆ และเห็นผู้นำคิดออกมา 10 กว่าประเภทด้วยกัน แต่จะเป็นในช่วงแรก ๆ เท่านั้นที่เห็นพูดถึง ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นเรื่องการกู้เงิน การส่งเงิน มากกว่า แต่เท่าที่ทราบเคยให้เงินยืมช่วยเหลือผู้สูงอายุ 2 รายและเด็ก 1 รายเพื่อเป็นค่ารักษาพยาบาลโดยไม่คิดดอกเบี้ย เป็นเงินเท่าไรจำไม่ได้ อำนาจทุกอย่างจะขึ้นอยู่กับผู้นำกลุ่มและไม่เคยปรึกษาใคร อาจจะเป็นเพราะ ไม่มีคนทำงานช่วยกลุ่มก็ได้

ถ้าจะมีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ส่วนใหญ่จะได้ยินสมาชิกเป็นคนพูดพูดถึงเงินปันผลกันมากกว่าอย่างอื่น ในส่วนของชุมชนอามานะห์เป็นชุมชนที่ชาวบ้านนับถือศาสนาอิสลามทั้งหมด และหลักประการหนึ่งของศาสนาอิสลามคือห้ามคิดดอกเบี้ยจากคนอื่นเพราะศาสดาบอกว่าดอกเบี้ยคือการอาร์ดเอาเปรียบระหว่างกันของมนุษย์ เพราะเจ้าของเงินไม่ต้องทำอะไร ให้คนยืมไปแล้วรอรับดอกผลอย่างเดียว ถือว่าการนำเงินดอกเบี้ยเข้าบ้านสำหรับมุสลิม มีความผิดร้ายแรงยิ่งกว่าการกินหมู แต่ถ้ากลุ่มมีการกำหนดเป็นเงินปันผล คิดว่าในส่วนของอามานะห์ อาจจะเป็น

ในลักษณะข้าวของเครื่องใช้ภายในครัวเรือนจะดีกว่า แต่จะจ่ายให้เฉพาะคนยากลำบากหรือคนยากจนอนาถาเท่านั้น สำหรับสวัสดิการในอันดับต่อมาคือเรื่องการรักษาพยาบาล คลอดบุตร และการฌาปนกิจศพ แต่อยากให้มีการจัดกองทุนแยกกันระหว่างชุมชนอื่น ๆ เพื่อจะได้ไม่ต้องมีปัญหาตามมา

สำหรับงบประมาณในการจัดสวัสดิการสังคม นั้นควรมีการประชุมร่วมกันอีกที เนื่องจากชุมชนอามานะห์เป็นชุมชนที่มีคนนับถืออิสลามมาก จะแตกต่างจากชุมชนอื่น ไม่ขอพูดดีกว่า

ส่วนปัญหาอุปสรรคในการจัดสวัสดิการกลุ่ม สมาชิกรายนี้ ให้ความเห็นว่า ไม่ทราบมากนัก เท่าที่ทราบจะเป็นเรื่องปัญหาในการเก็บเงินเข้ากลุ่มไม่ได้ แต่คนในชุมชนอามานะห์จะซื่อสัตย์ต่อการส่งเงินออม การชำระคืน สมาชิกทุกคนไม่เคยมีปัญหา และไม่พบหนี้เสียในชุมชน แต่ถ้ามีการฟื้นฟู กลุ่มอยากให้สมาชิกทุกคนช่วยกันฟื้นฟูมากกว่านี้ โดยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบแก้ปัญหาพร้อมกันเหมือนชุมชนอามานะห์ เพื่อกลุ่มจะได้ไม่ต้องประสบปัญหาเหมือนที่ผ่านมา

แนวคำถามประกอบการทำ Focus Group กับหัวหน้าสาย

1. ก่อนที่จะมีการจัดตั้งธนาคารสัจจะออมรายวัน คนในชุมชนของท่านมีสภาพความเป็นอยู่ในชุมชนอย่างไรและประสบปัญหาในด้านใดบ้าง (หนี้ในระบบ/การประกอบอาชีพ/ที่อยู่อาศัย/การศึกษาของบุตร/ค่าใช้จ่ายในบ้าน/ค่ารักษาพยาบาล)

2. ประวัติความเป็นมา แนวคิด ในการรวมกลุ่ม และการพัฒนาของขบวนการสัจจะออมรายวันในประเด็น

- การจัดตั้งกลุ่ม/สาเหตุการจัดตั้งกลุ่ม
- ขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่ม/ปัญหาและอุปสรรคในการจัดตั้งกลุ่ม
- กติกา/หลักเกณฑ์ (ลักษณะการออม/ประเภทการออม, การกู้, การชำระคืน, การเก็บรักษาเงินออม)
- จำนวนสมาชิกและเงินทุนในระหว่างการจัดตั้งกลุ่ม/เงื่อนไข/ปัจจัยต่าง ๆ
- ความเข้าใจของคนในชุมชนต่อขบวนการสัจจะออมรายวันในระหว่างการจัดตั้งกลุ่ม
- ใครเป็นผู้ดำเนินการและเป็นผู้นำ

3. โครงสร้างและกระบวนการออมรายวัน

- โครงสร้างการบริหารการจัดการ
- กติกา/เงื่อนไข (การกู้/การออม/การชำระคืน/การเก็บรักษาเงินออม/การกำหนดเพดานเงินกู้/ฐานคิดหรือที่มา)

- การจัดการด้านระบบบัญชี/การเงิน (ฐานคิดและที่มา)
- การติดตาม/การตรวจสอบ มีการดำเนินการอย่างไร ใครเป็นผู้ตรวจสอบ สมาชิกตรวจสอบได้หรือไม่ ผลจากการติดตามและการตรวจสอบ

- การคัดเลือกผู้เก็บเงิน, ผู้ทำบัญชี, คณะกรรมการชุมชน/เงื่อนไขในการทำงาน/คำตอบแทนในการทำงาน

4. กระบวนการสร้างความเข้าใจการออมรายวันในด้านแนวคิด/กระบวนการออม, การกู้, การชำระคืน)

- วิธีการสร้างความเข้าใจให้แก่สมาชิก
- ใครเป็นผู้ดำเนินการ
- ความเข้าใจ/การรับรู้ของสมาชิกต่อกระบวนการสัจจะออมรายวัน

5. การรวมกลุ่มและการขยายกลุ่ม

- แรงจูงใจในการรวมกลุ่มในด้านผู้นำ, การแก้ปัญหาที่นอกกรอบ, การช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ
- วิธีการรวมกลุ่ม ใครเป็นผู้ดำเนินการ ความเชื่อถือในตัวผู้นำกลุ่ม
- ปัญหา/อุปสรรคในการรวมกลุ่มและการขยายกลุ่ม

6. ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมรายวัน

6.1 ผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลครอบครัว ในด้านปลูกฝังนิสัยการออมของเด็กและคนในชุมชน, การแก้ปัญหาที่นอกกรอบ, ความเป็นอยู่ในครอบครัว, การประกอบอาชีพ

6.2 ผลที่เกิดขึ้นในระดับกลุ่ม/ชุมชน ในด้านการเติบโตของกองทุน, การเพิ่มจำนวนสมาชิก(ข้อดีและข้อเสีย), การบริการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

7. การแก้ปัญหาและความร่วมมือในหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ของกลุ่มสัจจะออมรายวันต่อการแก้ปัญหาในด้านการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ของสมาชิก/ที่อยู่อาศัย/การศึกษาของบุตร/การประกอบอาชีพของคนในชุมชน

8. ท่านทราบหรือไม่ว่ากลุ่มสัจจะออมรายวันชุมชนเขตห้วยขวางมีสวัสดิการอะไรบ้าง

9. ท่านเข้าใจความหมายของคำว่าสวัสดิการหรือไม่ อย่างไร

10. ในฐานะที่ท่านเป็นหัวหน้าสายทำหน้าที่คณะกรรมการกลุ่มท่านคิดว่ากลุ่มควรมีการจัดสวัสดิการด้านใดบ้าง

11. ท่านคิดว่าการจัดระบบสวัสดิการตามที่ท่านเสนอมาสามารถช่วยเหลือสมาชิกได้มากน้อยเพียงใด และกลุ่มของท่านมีข้อจำกัดในด้านใดบ้าง

12. ระเบียบการให้สวัสดิการและรับสวัสดิการควรดำเนินการอย่างไรจึงจะเกิดความโปร่งใสและเกิดการยอมรับแก่สมาชิก

13. ทิศทางในอนาคตสำหรับการจัดสวัสดิการของกลุ่มสัจจะออมรายวันของท่านคิดว่าควรมีนโยบายหรือมีแผนอะไรต่อไปเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก

แนวคำถามประกอบการสนทนากลุ่มกับสมาชิก

1. เหตุผลของการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มนี้จะออมนรายวัน
2. เหตุผลและความถี่ของการกู้เงินของสมาชิก
3. ท่านเข้าใจความหมายของคำว่าสวัสดิการหรือไม่ อย่างไร
4. สวัสดิการที่กลุ่มนี้จะออมนรายวันจัดให้ด้านใดที่ท่านทราบ
5. ท่านเคยได้รับสวัสดิการจากกลุ่มนี้จะออมนรายวันด้านใดบ้าง
6. ท่านคิดว่ากลุ่มนี้จะออมนรายวันควรจะจัดบริการสวัสดิการด้านใดบ้างเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิก
7. งบประมาณการให้สวัสดิการแบบให้เปล่าควรเป็นด้านใดบ้าง และวงเงินที่ให้ในแต่ละประเภทควรเป็นเท่าใด
8. ท่านคิดว่าการจัดรูปแบบสวัสดิการของกลุ่มนี้จะออมนรายวันสามารถเป็นแรงจูงใจให้สมาชิกส่งเงินออมหรือเงินกู้ตรงเวลาหรือไม่และมีประโยชน์อย่างไร
9. ท่านจะมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการกลุ่มนี้จะออมนรายวันอย่างไรเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและความยั่งยืนของการจัดสวัสดิการ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล   นางสาวกัญชิตา ประพฤติธรรม
 วัน เดือน ปีเกิด   6 มกราคม 2511
 ที่อยู่ปัจจุบัน   169/7 หมู่ 1 ตำบลตลาดบางเขน เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
 ประวัติการศึกษา   มัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร
    จบการศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (โภชนาการ)
    มหาวิทยาลัยมหิดล

